12097
365-68

MAGYAR NEMZETI MUZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA

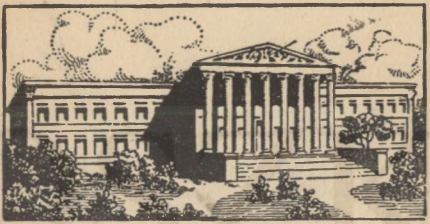

OLVASÓTERMI KÉZIKÖNYVTÁR

018811

KIKÖLCSÖNÖZNI NEM SZABAD

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Hung. l.
348. r.

MAGYAR KÖNYVTÁR.

SZERKESZTI RADÓ ANTAL.

365

JÓKAI MÓR

UTI RAJZOK.

MINDEN FÜZET EGYENKÉNT KAPHATÓ

LAMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai)
CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉSE BUDAPESTEN, ANDRÁSSY-ÚT 21. SZÁM ALATT

Minden hó 1-én és 15-én uj füzet jelenik meg.

„MAGYAR KÖNYVTÁR.

Szerkeszti: RADÓ ANTAL.

A *dőlt* betükkel nyomtatott nevek a fordítót, illetve közreboc[sátó] jelzik. A csillaggal jelzett művek szindarabok.

Egy-egy szám ára 30 fillér. **Minden füzet külön is kaphat[ó]**

A 182-ik szám után következő számok a következők:

180. **Cyprian.** (Andor J.) Margitka szökése és egyéb történetek.
191. **Kipling.** A Dsungel könyve. II. *Mikes Lajos.* Képekkel.
192. **Ovidius verseiből.** *Paulovits Károly.*
193. **Jókai Mór.** Tallérossy Zebulon levelei Mindenváró Adámhoz. Dr. *Várdai Béla.*
194. **Verga.** A farkas. *Radó A.*
195. **Német elbeszélők tára.** 1. Heyse. Hoffmann. Mackay. *Alexander E.*
196. **Mikes Kelemen** válogatott törökországi levelei. *Bánóczy J.*
197. **Bródy Sándor.** Emberfejek.
198. **Herczeg F.** Elbeszélések.
199. **Junius** (*Zilahi Kiss Béla.*) Katona József élete.
*200. **Bákosi Jenő.** Aesopus.
201. **Cornelius Nepos.** Híres férfiakról. *Dr. Székely István.*
*202. **Kisfaludy Károly.** Szilágyi Mihály szabadulása. — Mátyás Deák. — Hűség próbája. *Bánóczi*
*203. **Eugéne Brieux.** A bölcső. *Gábor Ignácz.*
204. **Ambrus Z.** Árnyékalakok.
205. **Charles Dickens.** Vázlatok. Ford. *G. Pogány I. és Pogány M.*
206. **Kazár Emil.** Elbeszélések.
207—8. **H. G. Wells.** Dr. Moreau szigete. *Mikes Lajos.*
209. **A Kalevalából.** A Lemminkájnen-Rúnok. *Vikár B.*
210. **Petőfi költeményei.** Élete és költészete. *Somogyi Gyula.*
211. **Faludi F.** Három elbeszélés a „Téli Éjtszakák"-ból. *Radó A.*
212. **Endrődi Sándor.** Ghitta. — Az otthon világából.
213. **Multatuli.** Szaidzsa és egyéb történetek. *Gábor Ignácz.*
*214—5. **Shakspere.** Othello, a velenczei mór. *Mikes Lajos.*
216. **Zrinyi.** Afium. *Ferenczi Z.*
217. **Bársony I.** Szól a puska.
218. **Angol elbeszélők tára.** (Philips. — Merrick. — Beeke.) *Marquis Géza.*
*219. **Gerhart Hauptmann.** takácsok. *Komor Gyula.*
220. **Petőfi.** Az apostol. *Jakab*
221. **Radó A.** Dante.
222. **Conan Doyle.** Doktor Hol mes kalandjai. *Lándor T.* II. so
228—224. **Mikszáth.** A jó palóczok
225. **Pierre Loti.** Tünő képek *Dr. Marquis Géza.*
*226. **Tóth Ede.** A falu rossz
227. **Kézai Simon.** Magyar Krónikája. *Császár Mihály.*
228. **Benedek** Apró történetek.
229. **Charles de Berkele** A kis márkiné. *Lándor Tivadar*
230. **Petőfi.** Elbeszélő költem.
*231—232. **Edmond Rostand** Cyrano de Bergerac. *Ábrányi K.*
233—4. **Galdós.** Elektra. *Radó A.*
235. **Petőfi.** Románczok. *Lenkei B.*
236—237. **Vergilius** Aeneise. I. Ford. *Baróti Szabó Dávi* Kiadták *Radó és Tóth R.*
238—239. **Gróf Széchenyi István.** Hitel. *Dr. Gyulai Agost*
240. **Petőfi.** Elbeszélő költem. II.
241—245. **Mikszáth.** Szent Péte esernyője. I—V. füzet.
*246. **Bródy Sándor.** Hófehérke
247. **Amerikai elbeszélők** *Szappanos Aladár.*
248. **Heltai Jenő.** Gertie és egyéb elbeszélések.
249. **Faludi Ferencz.** Versei. *Ferenczi Zoltán.*
250. **Petőfi.** Barátság és szerelem. I. *Ferenczi Z.* Képekkel.
251. **Rudyard Kipling.** A Dsungel könyve. III. Képekkel. *Mikes*
252. **Maxim Gorkij.** Csudra Makar és egyéb történetek. *Ambrozovics Dezső.*
253. **Franczia elbeszélők tára.** IV. *Marquis Géza.*
254. **Jókai Mór.** Népvilág. *Szinnyei Ferencz.* (Isk. kiad.)
*255—256. **Schiller.** Tell Vilmos. *Váradi Antal.*
*257—258. **Brieux.** A vörös talár. *Lándor Tivadar.*

JÓKAI MÓR

365-68

ÚTI RAJZOK.

BUDAPEST
LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)
CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDŐSÉNEK KIADÁSA.

A.M.N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

Minden jog fentartva.

12.097/365

12.097/365

I. Nyomtatványtár
1904 év 59 sz.

R 1955

3641—1904 Budapest. Nyomatott Wodianer F. és Fiainál.

Levelek Génuából.

— *Fákról, kövekről és szivekről.* —

— 1893. —

I.

A legszebb kert.

Az összbenyomásról Génuánál majd csak a bucsuvételkor irok, előbb a részletekről, melyek legjobban megragadtak.

Génuához oly közel, mint Budapesthez Promontor emelkedik ki, szorosan a tengerpartból egy akkora domb, mint a mi Gellérthegyünk. Az egészet „Villa Pallavicini"-nak hívják. Rendes várótermen keresztül lehet bele lépni, mely nyitva van reggeli tiz órától délutáni háromig. Ingyen járhatja a közönség, de az idegen jövevény jól teszi, ha egy kertészlegénynek megadja az egy frank borravalót, akinek a vezetése mellett az egész csodakertet föld felett és föld alatt keresztül-kasul bejárhatja.

Ennek a kertnek, pompás fáin és felséges kilátásain kívül még története is van, melynek eseményeit műemlékek örökitik meg. Alapítója, kinek merész fantáziája lett megvalósítva e helyen, maga is nagy szerepet játszott Génua történetében ; átélt négy nehéz ostromot ; vendégül fogadta első Napoleont s a

szárdiniai királyt, látta a génuai respublikát majd Franciaország, majd Szárdinia provinciájává lenni, utóljára az Unita Italiába beolvadni. — S a kertalapító öreg Pallavicini őrgróf még most is él: századhuszadik esztendejében jár s még most is gyönyörködik szép kertjében. A köztársaság elmúlt, hanem a kert megmaradt.

A legelső monumentalis épület a pince, melynek roppant boltozatai alatt őrzik a borokat, melyeket a körülfekvő hegyek teremnek, a hordók genealogiája a század elejéig fölmegy. Onnan magas narancsfák sétánya vezet fel a villáig, miken együtt látni az idei virágot a tavalyi gyümölccsel; a márványoszlopzatos úri lak előtt százados pálmatörzsek hajladoznak koronáik alatt.

Tovább a délszaki növények minden ritka faja: vén araucariák, illatos levelű kámforfák, Szent-János-kenyértermő ceratonia, fehér és fekete bambusz bozót, összefonva virágzó folyondárral; odább a liègecser (parafa) és ilex fák közül mint óriási kandelaberek emelkednek ki a magnolia eleven fáklyái; közben ausztráliai csodafák, melyek azzal jelzik a tavaszt, hogy a tavalyi kérgüket ledobják s új vérvörös kéreggel pompázva tünnek elő a zöld sötétségből; és mindenütt csurgó patakok, sziklákról aláhulló permeteg, melyet a tulsó hegyről idevezetett patak tart életben.

A tekervényes utakat meg-megtéríti egy pihenő, mindenféle változatosságban, erkélyek, kioszkok, grották: még a nádfödelű halászkunyhó sem hiányzik a pompás Diánatemplom ellentéteül.

Majd elénk támad egy nagy diadalkapu: tömör, széles mű, karrarai márványból, művészi basreliefekkel. Ezen áthaladva eljutunk egy bezárt kápolnához, mely mór stylben épült. Majd egy mauzoleumot lá-

tunk, oszlopos peristilja alatt nyugvó szárkofággal. Végre a hegytetőre jutva, sötét koronájú pinia erdő közül látjuk kiemelkedni a fellegvárat, elől ágyuk számára való lőkapukkal, sáncmüvekkel, benn nagyszerű fegyvercsarnokkal; s a csigalépcsőkön felhatolva a magas toronyba, annak minden ablakánál más meg más felséges panoráma nyílik elénk. Délnek a nagy dózseváros hegynek dülő palotatömegével, erősségeivel, vitorlaerdős kikötőjével. Keletnek a végtelen tenger képe, most éppen haragos kék az erős széltől, a távozó hajók vitorlái fehérlenek rajta. Északnak a kopár apenninhegyek acélszürke szakadékai nyugat felé nevető kertekkel, szőlőkkel, s azok közt elszórt, tarkára festett házakkal pompázó hegyek. Azoknak egyikén látszik valami rom. Egy összedült váracs. Tiszta fehér karrarai márványból. Soha nem láttam még romokat fehér márványból.

Még is csak meg kell kérdeznem a vezetőmet, hogy mi lehet az ottan.

II.

A historikum.

Akkor aztán lassankint felvilágosítanak róla, hogy mindazok az emlékek, amelyeken végig haladtunk, egy összefüggő szimbolikus jelképpé sorakoznak. Mind ez a remekmű annak az emlékére lett alkotva, hogy Génua új királynője, Mária, meglátogatta Szárdinia örökbe nyert diadémját, Génuát. Őt fogadták itt a Villa Pallaviciniban mindezzel a királyi pompával.

Ez a fellegvár az ő tiszteletére épült. Az ő mulattatására lett rendezve itt egy fényes ünnepély, melynek alapeszméjét egy igazi várostrom képezte.

Azon a tulsó hegyen volt az ellenség ostromtelepe — fehér márványból.

Onnan lövöldöztek fel ide — tűzgolyókkal, melyek természetesen nem jutottak fel idáig. Innen ellenben igazi bombákat és gránátokat lövöldöztek át a tulsó hegyre, míg az ellenséget teljesen legyőzték. A királyné onnan a toronyból nézte az igazi várostromot.

A hősi harc alatt azonban a várat védő tábornoknak el kellett esni. (De csak a vacsora végeztével, pezsgős pohárral a kezében.) Ennek a katonai pompával végbevitt temetése volt az ünnepély további látványossága, amelynek emléke az a mauzoleum. Abban a szárkofágban feküdt a harc hőse (amíg az ebédre nem trombitálnak). S a győzelmes várostrom emlékét őrzi ama diadalkapu az úton. (Került százezer tallérba.) Az a kápolna pedig, melyet ez alkalommal a granadai érsek szentelt föl, szolgált imahelyűl a királynénak, ahol a győzelemért hálát adott.

Tehát egy darab poézis, művészi emlékekben historikummá örökítve.

A fellegvárból aztán a hegy más oldalán kerülünk ismét vissza.

Uj, ritka növények, a két India, Ausztrália csodafái, melyek között kertészvezetőnk, mint különös dicsekedésre méltó unikumot mutatja fel az itt meghamisított — *bodzafát*. Csak itt látom, hogy milyen pompás díszfa ez a mi bodzafánk, mikor teljes virágzásban tündököl! Nem merem azt mondani a kertésznek, hogy nekem ebből otthon egész kerítésem van. Azt hinné, blagirozok.

Aztán tréfás meglepetések fogadnak bennünket; egy tekervényes útvesztőn — minden léptennyomon szemközt lövell ránk valami rejtett vízsugár, amit saját talpunk nyomása idéz elő, s egy jerikói

rózsalugasba lépve, egyszer csak elkezd az eső permetezni, minden levélről hullanak alá a cseppek. Nyáron ez üdítő lehet.

Végre utunkat állja egy barlang, melybe be kell mennünk, mert más ösvény nincs, s akkor feltárul előttünk egy cseppkőbarlang, melynek számos tekervényein csakugyan szükségünk van a kalauzra, ki szövétnekkel a kezében vezet bennünket a föld alatti úton, míg végre a tágas barlangboltozat alá jutunk, melynek padmalyáról hatalmas stalagmit koloncok függnek alá, itt-ott összeérve a stalaktit bálványok csúcsával. Itt aztán nem mehetünk tovább, mert a barlang fenekét elfoglalja egy tó. Egy valóságos tó, tele ezüst csillámú halakkal. Azonban egy sípfüttyentésre előkerül a barlang tárnáiból egy csónakos: az fölvesz bennünket s aztán meghordoz a barlang szűk folyosóiban, míg egyszer kijutunk a napvilágra, ahol egy vizililjomokkal pompázó kerek tó fogad bennünket, khinai pagodákkal, khinai eredeti piramiddal a partján, aranyos hidakkal a lefolyásain, miknek íve alatt Genua panorámája látszik.

S ezt az egész nagy cseppkő barlangot úgy szállíttatta ide távol piemonti-hegyekből a kertalakító genuai főnemes.

Félmillió tallérba került ez a természeti pompa.

III.

A palota.

A gyönyörű Pallavicini villának megfelel a hasonnevű palota Génuában.

Építészi remekeiről minden útleírás beszél eleget. Belül egyikét szemléljük a legnevezetesebb képtáraknak, Olaszországnak és Németalföldnek legkivá-

lóbb művészei laktak éveken át e palotában s ottlétüket megörökíték hirhedett remekművekben. A nagy patricius család ősei (többnyire ifjú alakban) néznek le ránk olyan elevenen sötét rámáikból, korhű jelmezeikben: a selyem szinte suhog rajtuk. A képtermek építészete is csupa remekmű, stukkóban, faragványokban és freskókban, a padlat márványa, a tükrök rámái, különösen egy élethű mozaik, mely egy tigrist ábrázol, kölesnagyságú darabokból összerakva, mind hirdeti a nagynevű család gazdagságát.

A szoborművek csarnokában egész múzeumát találjuk a művészremekeknek. A terem két oldalán áll két márvány mellszobor egymással szemközt. A családfő és nejének szobra. A férfi hetven éves volt, amint ezt a szobrát faragták, a nő pedig ötven.

Ez akkor történt, amikor az első fiuk született. Első és egyetlen gyermek.

A hetvenéves apán még nincs semmi megcsodálni való, de az ötvenéves anyán. — Örvendetes rendkívüliség!

A két mellszobor között, a terem kellő közepén áll egy szobor-csoportozat, fehér márványból. Egy fiú, meg egy leányka. Amaz az első egyetlen szülött, ez pedig még ifjabb játszótársnő; ugyanazon Bartolini művészvésője alkotta ezt a szép szoborművet is, mely az apáét és anyáét. Valóban eszményi szép munka. Ez a kis leányalak lett kiszemelve már gyermekkorában az egyetlen szülött leendő menyasszonyául.

Azóta nagy idő telt le. Az apa most már százhúszesztendős, az anya 100 éves. Jó egészségnek örvend mindakettő.

A márványba vésett kis fiú- és leányalak is megkapta egymást: férj és feleség lettek. — De még most is márványból vannak. — Nincs gyermekük. —

Várják, amíg a késő ősz (mint elébb) meghozza a virágait. Az ötven és hetven év közötti istenáldást. Mely az ős patricius család törzsfáját megujítja.

Kincseik vannak, palotáik vannak, amiket nincs kire hagyni.

„Pedig már annyi csodatevő szent helyen voltak s milliót áldoztak kegyes fogadalmakban ez áldásért," magyarázza a Ciceroném.

— — — — — — — — — — — — —

Mikor aztán elhagyjuk a fényes palotát, az utca szögletéhez érve, az én Ciceroném egy pillanatra felnéz a magasba s nyájas mosollyal int csókot felfelé. — Egy ötemeletes ház ablakából hat gyermekfej tekint alá s kétannyi kéz integet köszöntést. „Azok az én porontyaim", szól az én olaszom ragyogó arcával.

— Hányat adna ön oda belőlük ezért a palotáért?

— Egyet sem!

IV.

A növekedő kövek.

Plinius azt írta, hogy vannak kövek, amelyek nőnek, mint a palánták. (Bizonyosan a stalaktitok csábították erre az állításra.) Hát az egész Génua ilyen növekedő kő. Még pedig azóta, hogy az egyesült Olaszországhoz tartozik. Ha megszűnt is hatalmas köztársaság lenni, megmaradt gazdag kikötő városnak. Elől egy tengeröböl által, hátul egy hegylánc által félholdalakúvá szoritva, lassankint kiterjed régi alakjából.

Elébb a tengertől foglalt el egy nagy diametrális területet, melyet a hajdani tengerparti bástyák

romjaival töltöttek tele. Ez a tágas tér most a rakpartot képezi, vasutakkal, raktárak, vámházak rengeteg épületeivel: éjjel-nappal mozgalmas munka színhelye; a régi kőraktár, mely hajdan oszlopai lábát a tengerbe áztatta, most messze bennmarad. Ősi római építvény az egész. Egy rengeteg terjedelmű „lábas ház", boltíves tömör kőoszlopokkal, miknek alját a hozzájuk korholódó gályák mélyen kivájták. Most a régi raktárakban a munkásnép számára rendezett csapszékek láthatók, mik ajtajaikon át kapnak csak valami világosságot. Ez a hajósnép kaszinója.

Hátul azonban a sziklaöbölből foglalt tért a megifjodott város. Roppant tereket vágnak ki a hegyoldalból s ugyanabból a kőből, mit kivágtak, mindjárt fel is építenek egy három-négyemeletes palotát. Nincs abban egy tégla sem, csupa fekete szikladarab az egész. S ezek a hegyoldalba épített paloták már egy egész új várost képeznek a régi Génua felett: kényelmes utcákkal, gyönyörű közkertekkel ellátva.

A kigyózva körül járó utcáról, mintegy gallériáról nézünk le a régi Génua csodálatos épületgarmadájára. Felülről nézve, egy utcavonalt nem lehet megkülönböztetni benne, tető tetőhöz támaszkodik oldalt haránt éllel fordulva; valamennyi szürke már a vénségtől, a cserép megőszült, csak egy-egy dóm kupolája zöld a nemes rézrozsdától.

De ezen a háztető-labyrinthen élet van. Maguk a tetők megint tele vannak építve kalyibákkal, amiket vasrácsos korridorok, vashidak, lépcsők kötnek összefüggő kertecskékkel, víztartó kádakkal, öntöző szivattyúkkal, tarka rámájú ablakokkal, toronyalakú kürtökkel, közben egy-egy papagájtarkára mázolt filagória. Ez mind fenn a háztetők tömkelegében.

Útközben látunk egy kétfelé vágott házat, melynek ódon falazata rávall, hogy valaha együvé

tartozott. Ennek az a fátuma, hogy a háta mögött egy gazdag kereskedő építtetett egy pompás palotát. Az ódon háromemeletes ház azonban elvette a kilátást a tenger felé. A milliomos kapta magát, felvásárolta az előtte lábatlankodó házat s aztán a közepén akkora rést vágatott rajta, amennyi elég ő neki, hogy a tengerre kilásson. S most a kettévágott háznak az egyik fele egy félreütött trapézium, a másik fele meg épen egy éles háromszög. Aki ebben lakik, annak a klaviron kell hálni, más alakú butor bele nem válik.

De felséges is innen a kilátás, le a kikötőre. S az átelleni promontóriumra, melynek parkját a magas világító torony koronázza.

— Az ott az új kikötő! mutatja a kalauz, azzal a tengerbe messze benyúló kőgáttal. Ez a kikötő a mólóval húsz millióba került. Építteté Galliera herceg ajándékul a városnak.

A fáró mellett nyúlik el egy roppant nagy veres épület, négy sor ablakkal.

— Hát az minő palota ott? kérdezem.

— Az ottan az új kórház, mondja a Ciceroném. Ezer ágyra van berendezve. Tíz millió az alaptőke, amiből fenntartatik. Ezt is Galliera herceg épít teté az anyja emlékére.

S hol van az a herceg, aki ily mesés bőkezűséggel látta el a szülővárosát?

— Ez a Galliera herceg most iskolamester Párisban, a Montmartre külvárosban, aki a keresményéből él. — Majd holnap megtekintjük a palotát.

V.

A hercegi iskolamester.

Egészen belekábult a fejem a sok képnézésbe. Amennyi Michel Angelo, Tizian, Rafael, Van Dyck, Dürer, Tintoretto, Rubens, Ribeira össze van halmozva

ezekben a hercegi palotákban, az maga elég volna egy várost világhírűvé tenni. Ezek a genuai nobilik, mikor lefestették az arcképeiket, a világ első művészeit hozatták el s az ilyen esztendőkig vendég volt, nem! úr volt a palotájukban.

Galliera hercegnek is a leghíresebb ősei (anyai ágról) remekművekben örökültek meg; — de ő maga már nem jutott közéjük. Egy nagyapja dózse volt, annak a mellképe márványból kifaragva él. Atyja, Galliera herceg, nagykövet volt. Arcképe alatt van egy üvegszekrény; abban vannak elhelyezve, mint egy csodálatos virágágy, a világ minden hatalmasságának érdemrendei: mind elsőrendűek, némelyik gyémántokkal kirakva.

A herceg dúsgazdag volt, halála után harminc millió lira maradt örökségül a fiára. Vagyonát szerencsés vasúti vállalatok utján s állami pénzműveletekkel gyarapítá.

És ekkor az egyetlen örökös, az ifjú herceg, aki akkor végezte az iskoláit, azt mondá: „nekem nem kell ez a kincshalmaz, ami a nép filléreiből lett összegyűjtve. Térjen vissza oda, ahonnan származott, a nép közé".

Ekkor építteté Genuának azt az új nagyszerű kikötőt, mely egy országos ünnepély alkalmával harminchárom páncélos hadihajót fogadott ölébe. A népnek kenyeret adott, városának követ, magának nem tartott meg semmit. Elment Párisba, ott szerzett magának egy szerény iskolamesteri állást, abból élt meg.

Néhány év múlva meghalt a hercegnő is. Az ifju Galliera herceg újból gazdagon örökölt, rámaradt a pompás márványpalota, milliókat érő képtárával, arany, ezüst, drágakövek s azok között legdrágább,

ami márvány; roppant földbirtok és tíz millió lira készpénz. — Ezt már elfogadhatta.

És arra megint azt mondta az ifjú herceg:

„Ezt nem fogadhatom el; őseim a dózsék a szaracénok elleni háborúban szerezték mesés gazdaságukat. A mórok végig rabolták Olaszország kikötőit; a génuaiak tönkre verték a mór hajóhadat s maguknak tartották az azoktól összeharácsolt zsákmányt. Ez mind rablott kincs! Nem nyúlok hozzá.“

S azzal az egész pompás palotát, őseinek arcképeivel, szobraival, apjának érdemrendeivel együtt odaajándékozá a városnak. Abból a tíz millióból pedig építtetett egy nagyszerű kórházat, ezer ággyal. S azzal visszament Párisba, ismét elfoglalni a tanszéket, a szerény népnevelői pulpitust. S akinek az ősei a Földközi-tengeren hatalmaskodtak, a Levantéig terjedt az uralmuk, a boszporusi és dunai hajóktól adót szedtek; — az most beéri a hatszáz forint minimummal.

Ha egy regényíró fantáziája próbálna egy ilyen alakot megteremteni! Ugyan ki hinné el? Azt mondanák: óh te őrült idealista! Hanem ha ez az ifjú herceg ezt az óriási vagyont kártyán, szerelmeskedésben, esztelen tivornyákban pazarolta volna el, azt mindenki elismerné naturális, reális történetnek.

VI.

A gazdag város.

Ez mind nem fantázia, nem agyrém szüleménye. Nemcsak a kövek és fák ilyen rendkívüliek Génuában, az emberi szivek is ily szokatlan alkotással birnak. Egy kicsiny köztársaság, melynek területe alig közelíti meg Pest vármegyéét, egy város, melynek népessége felényi, mint Budapesté, uralja századokon át Európa tengereit, helyét megállja még most is. Gazdagságnak, üzleti szellemnek rakodóhelye mind

a mai napig. Hol a milliomosok közönséges fickók s aki tíz milliókba nem számít, az nem is jóravaló ember. És itt látjuk kifejlődve azt a meseszerű undort a *megszerzett* kincshalmazok iránt; azt az angyalokkal határos áldozatkészséget az emberi nyomor elenyésztetésére.

Galliera herceg példája nem áll egyedül. (Közbevetőleg: épen ő ajándékozta a párisi osztrák-magyar nagykövetségnek ottani milliókat érő palotáját is.) Egy másik génuai főúr az összes vagyonát egy vakok intézete felállítására hagyományozta. Megint másik egy kolosszális szegények házát építtetett *kétezer* szegény számára, akik közül *ezer árva* mindennemű iparossá neveltetik jól fizetett mesterek oktatása mellett. — Ezért aztán egész Génuában nincs egy koldus. De nem csak koldus (ami egész Itáliában az ismert sajátságok közé tartozik), de nincsenek az árúcikkeiket tolakodó kiabálással hirdető utcai kufárok sem. Az egész Génua egy jól nevelt, elegáns társaság városa. Itt minden ember dolgozik, spekulál, kereskedik, szolgálatra kész mindenki; 20 centesimóért, 10 centesimóért (10 és 5 kr.) lehet szivességet kapni, becsületes szolgálatot; — de ingyen semmit.

Fényes utcák, pompás kirakatokkal nincsenek Genuában, alig látni egy divatos toilettet, még kevésbbé egy úri ekvipázst. Annál több teherszekér, öt ló egymás elé fogva, teherhordó öszvérek és szamarak.

Nincs már semmi népviselet, amit még Velencében feltalálunk. A legdiszesebb utcája, Via di Roma alig előkelőbb a mi „úri-utcánknál“ (Budán). Egy rendkívüli utcája van csupán, ami „Galleria Mazzini“ nevet visel. Ez egészen be van boltozva üvegtetővel. Akkora lehet, mint ami hatvani-utcánk, de valamivel szélesebb. Esős időben a sétáló közönség gyűlhelye. Néha késő éjjel is felébreszt bennünket a Hotel Grottába

felhangzó vidám társalgás, mely vendéglőnek ablakai erre az utcára nyílnak.

S a „Galleria Mazzini“ kapuja a nagyszerű Acqua Sola közkertre szádallik.

Ez a leggyönyörűbb kertje Genuának, közepén Viktor Emanuel és Mazzini szobraival, amikről majd együtt a „szoborrovatban“ fogok írni. Háttérben a Villa Negro-val, melynek toronymagas esztrádjáról omlik alá az „Acqua Sola“ kristály zuhatagja.

Hja! Ez az Acqua Sola! Ha minekünk ilyen volna, a mi városatyáink de sok hirlapi támadástól megszabadultak volna.

Hanem hát az „egyetlen víz“ forrásának a vízvezetékét még a római cézárok építették meg: ugyanaz a száz meg száz boltívre emelt csatorna hozza el 25 kilométernyi távolból a friss forrásvizet Genuába, ami husz méternyi magasból alázuhogva az egész várost ellátja ivóvízzel.

Környéke pompás népkertté van alakítva; amit éjtszakára elzárnak, nappal ingyen áll nyitva mindenkinek. Keverve a narancs- és pálmaliget, a rododendron, azalea, kaméliabozóttal, amik között, mint exotikus ritkaságot mutogatnak egy — magyarországi „rezgő nyárfát“ (populus tremula). Ketrecekben oroszlánok, vidrák, sasok, bivalyok, strucok és pávák. Fölséges kilátás a városra, a tengerre, s a sivatag, kopár, várkoronás hegytetőkre.

Mikor lesz nekünk ilyen?

VII.

Tarka házak.

A régi Génua körül az ujabb időkben egy új város épült, mely stíljében egészen emancipálta magát a hagyományos szokásoktól. Egy messze kiemelkedő

palota a népkert fölött kitünik a tarkasága által, zöld ablakai rózsaszínű és ultramarin kék falak kockái között, a teteje lángvörös. Egy másik előre hágó kastély valóságos lovagvár, magas toronnyal, ritka ablakokkal, amik csúcsíves, félkörű és egész gömbölyű alakokban váltakoznak; körül párkányos bástyaalak, szögletein donzsónok és kirúgó rondellák. Az egész épület lángvörösre festve. Mikor a nap rásüt, úgy világít, mint egy izzó vaskemence. Egyetlen ember lakja, akinek a kapu fölé vésett neve e címet viseli „Capitano". Más épületek megint régi görög minták által tűnnek ki a többi körül. Ilyen görög stílben van építve az egyetem palotája is, mely klasszikus homlokzatával az akropoliszra emlékeztet; különben is messze kimagaslik. Ennek a területéhez tartozik a híres botanikus kert is, melyet szintén végig jártam. De már ennél láttam szebb fűvészkerteket is. Kert van mindenütt; még a komoly városházában is. A komoly palota udvarát kettős dóriai oszlopsor futja körül, melyeknek közeiben hirhedett városatyák márványszobrai láthatók; egy közlét nagy, földig érő márványlap takar el, arra vannak felvésve azon génuai vitézek nevei, kik a keleti háború alatt ott vesztek Krimiában. A hátulsó széles lépcsőn felhaladva pedig ott találjuk a városi kertet, melyben a város exotikus növényeket állít ki vásárra.

Fölséges ellentétet mutat a tarka házakkal szemben az ősi Doria palota, melynek márványfalai egészen feketék már az időtől. Jelenleg az ősz maestro, Verdi, lakja az egész első emeletet. Pompás kertje is van; de azt elvágta a palotától a demokratikus tramvay.

(Ad vocem „tramvay": a génuai lóvonatú vasútnak nincsenek kitérői, mint minálunk; hanem amint szembe jön egymással két kocsi, az egyik okosabb,

kiugrik a sínekből, kitér a másik elől a kövezetre, aztán megint igyekszik visszaugrani a sinekbe; anélkül, hogy a kocsisok egymásra kiabálnának; sőt azt is láttam, Pegli felé haladva, hogy egy tramvay-kocsi kitért a vasútból egy vak ember kedveért, aki ott botorkált a sineken. Hej, a mi vasúti kocsisaink de fölnyitották volna ennek a szegény „cieco"-nak a szemét!)

Az ujabb paloták és kertek között legnevezetesebb a kikötő felett épült villa Rosassa, melyet egy gazdag kereskedő teremtett meg a közönség gyönyörűségére. Szabad bejárás mindenkinek. Egyik terrasz a másik fölött, mind buja keleti növényzettel, a falak roppant narancs stakétákkal fedve; közben grották, márványszobrok, szökőkút, zuhogó vízesés, melyhez három mérföldnyiről vezetik a hegyek patakját. A legmagasabb terraszról a városra és a tengerre fölséges a kilátás, s a tulsó oldalon a nagyszerű kopár kék sziklavilágra.

És ezt a gyönyörű helyet nem ismerik az utazók. Mire rákerülne a sor, akkor már sietnek Monte-Carloba.

Én azonban látni sem akarom Monte-Carlot.

VIII.

Hírek a hazából.

Nekem nagyon jót tett ez a kis utazás. A fejem pihent, a lábaim dolgoztak. Naponkint hat órát gyalogolni hegynek alá, hegynek fel, az éltető tengeri levegőt színi tele tüdővel; üde fákat látni, aztán tíz órát aludni, mint egy darab fa. — És aztán ujságot nem olvasni! Ez is üdülés.

Néha mégis csak ráfanyalodtam. Mikor nagyon

korán találtam a tabledóhoz megjelenni. Az olvasóteremben voltak mindenféle olasz, francia lapok, egy pár angol is, meg egy német (müncheni). Azokon nagy hirtelen átfutottam. Furcsák ezek az olasz lapok. Nincs bennük elől vezércikk. Olyan jó felhevítő, megpaprikázott szellemi dormitorium, amilyenhez mi szokva vagyunk. Csupán csak a megtörtént eseményeket sorolják elő. A legelső lapon a legérdekesebbeket. Ha az első oldalt átnézte az ember, fel van mentve a fáradságtól, hogy a többiekbe is belenézzen. Ott már csak helyiérdekű pletykák lehetnek.

Nincsen-e valami Magyarországról?

Hála Istennek, semmi hír hazulról.

Egyszer aztán csak jön egy „Budapest“. A legelső oldalon, az első kolumnában. Nagy kitüntetés!

Persze! Érdekes a dolog.

„A nagy magyart, Kossuth Lajost, megnyerte a magyar kormány, tízezer forinttal, hogy az egyházpolitikai programmját pártolja“

Elővettem a plajbászt a zsebemből s odaírtam az olasz lap margójára a cikk mellé e szót: „calumnia“.

Én tudom leghitelesebben, hogy az „öreg“ még a kiadójától sem fogad el, előlegképen sem, pénzt a kész munkájáért, amíg az ki nincs nyomtatva.

Azután előveszem a francia lapot, abban is benne volt ez a hír. Az angolban, a németben szintén

Valamennyinek a szélére odaírtam a calumnia szót. Szerencsére ezt angolul és franciául is megértik.

No hát ezt megtalálja majd ötven olvasó. De hát a többi öt millió lappéldány margójára ki írja oda a calumnia szót?

Fogják-e ezt az álhírt megcáfolni ugyanezen lapokban?

De fogják-e *elolvasni* a cáfolatot?

Hisz a rágalom egy kacér szép céda nő, akit mindenki megnéz, a cáfolat pedig egy vén koldusnő, akit nem látnak meg.

Kerestem én aztán az álhír cáfolatát másnap, harmadnap, negyednap ugyanazon lapokban: bizony nem hozták azt. Másnap az ifjú csehek skandaluma, aztán meg az olasz kabinetválság dominálta a hirlapokat, a bélyegfolt letörletlen maradt.

Jó volna, ha meggondolnák az én kedves kollégáim, az ujságírók odahaza, hogy ami rosszat Magyarországról hiresztelünk, az a hír horizontális irányban halad s körül kerüli az egész földtekét: azt mindenki megtudja; ami jót pedig magunkról felhozunk, az perpendikuláris irányban halad fölfelé: azt csak az angyalok tudják meg. Azok pedig hirlap nélkül is tudják.

IX.

Campo Santo.

Az „Isten kertje". Génuának egyik leghírhedettebb nevezetessége, amit minden utazónak meg kell tekinteni. Némelyik vissza is kivánkozik ide örökre. A várostól félórányi távolban fekszik, egy kopár sziklavölgy fenekén.

A bejáratnál egy öreg anyóka fehér és sárga rózsákat árul s megkinál vele. — Mit csináljak én a rózsával? — Kalauzom azt mondja, hogy a látogatók szoktak abból venni, s aztán amelyik síremlék legjobban megtetszett valakinek, arra leteszi a rózsát. — Akkor hát vegyünk rózsát.

A nagy négyszögletű tért kettős folyosó rámázza be: a befelé fordult része oszlopokon nyugvó,

a külső ablakos. A közbe eső mező tele van rakva fehér keresztekkel. Ott nyugosznak a szegény emberek.

A folyosó külső tornáca a tehetős polgári osztály számára van berendezve; aki ezer frankot adhat egy koporsóhelyért. Mint a boltban a fióksorok, úgy vannak négy rendben egymás fölé helyezve a feliratos sírtáblák. Valami balkedvű (unheimlich) érzés borzongatja végig az embert, ebben a halottak bibliothékájában. Itt nem szeretnék lakni. Inkább künn a szép pázsit alatt. Az utódok még csak egy koszorut sem tehetnek le a halottjuk sírjára.

A belső korridor képe aztán annál pompásabb. Itt már egy koporsó-hely ára négyezer frank s vannak nagy halottak, akik tíz helyet is elfoglalnak.

A kisebb mérvű szoborművek a külső oszlopok közét foglalják el, a nagyobb síremlékek a belső falhoz ragasztvák. Azok között vannak művészi remekművek, felváltva ízléstelen banális faragmányokkal: egy helyen megható költői eszme, másikon kérkedő duskálkodás.

Például nagyon szép egy fiatal anyának a márványszobra, kinek elébb négy kis gyermeke meghalt, míg bánatában maga is utánuk költözött: azok az égben elvesző gyermekalakok s a feléjük emelkedő anya alakja igen szépen vannak megalkotva.

Hirhedett az a „feltámadást“ képviselő angyal szobra is, ki maga fehér márványból kifaragva, kiterjesztett karokkal emelkedik elő a fekete márvány háttérből. A művész női modelt használt az angyal alakjához.

Egészen realisztikus irányú, de szép gondolat az is, amint egy apa szobrához odaviszi a fiatal anya a kis gyermekét, ki az apa halála után született s a repeső kisdeddel megcsókoltatja az apa arcát.

Aztán meg egy serdülő leányka, virágai között, akit mindennap meglátogat az édes anyja.

A hatalmas családok síremlékei egész kápolnákkal vannak összekötve. Egy ilyen monumentum hatszázezer lírába került.

Aztán vannak itten minden nemzetbeli indigenák, angolok, amerikaiak, kiknek van mit mutogatni. Becsületes kereskedők, a kígyós Merkurbottal a kezükben, sőt még a serpenyővel is. Tisztes öreg asszonyságok, krinolinban, márványból kifaragva. Mások meg finom brüsszeli csipkefátyollal letakarva; a csipke is márványból. Aztán egy szép fiatal hölgy, kecses pózban, kinek láttára az a gondolatunk támad: „vajjon nem ment még másodszor férjhez?“ Sőt találunk a műremekekkel egy sorban egy kövér piaci kofát is, aki olvasókat árult, abból szerzett vagyont, s most ott áll fehér márványból kifaragva, azon módon, ahogy a piacon árulta az olvasókat.

Ellenben igen szép a síremléke annak a nemesszivű emberbarátnak, aki minden vagyonát a vakok intézetére hagyta. Egy vak leány és vak fiú, akik tapogatózva keresik elhunyt pártfogójukat.

Egészen fönséges pedig maga a sanctuarium kupolája, mely másfél millióba került a városnak. A rengeteg tömör jóniai oszlopok fekete márványból vannak: közeikben művészi alkotású szobrok, melyek között kiválóan szép a Mózes, Jeremiás és az Éva szobra.

A kupolán túl hasonló arkádok következnek, változatos szobormű-kiállítással. Sietve megyünk rajta végig.

De egy síremlék mégis megállít utunkban. Itt e kő alatt találta örök hazáját Kossuth Lajosnak korán elköltözött neje.

Találtam helyet a fehér rózsának.

X.

Szoborművek.

A köztéreken és nyilvános épületekben valóságos pazarlást találunk szoborművek dolgában. Ott találjuk Manint, Cavourt, O'Connelt, Mazzinit, Columbust és Viktor Emmánuelt. Az utóbbi kivételével, mely bronzöntvény, a többi mind karrarai márványból faragva.

A márvány, hiába! a legszebb szobor-anyag.

Génuaiak megengedhetik maguknak ezt a luxust; mert nekik először is van pénzük a márványszobrokhoz, aztán pedig klimájuk azoknak megtartásához Mi szegény szittyák nem márványoskodhatunk; először ama bizonyos „deficit omne-nia" végett, másodszor pedig, mert a márvány-szobrokat télen csürbe kellene takarnunk. (Lásd a kálvintéri Neptunust, pedig az sóskúti.)

Hanem egyéb tekintetben nem vagyok elragadtatva a köztéri szobroktól. Maga a világhirűvé kikiáltott Columbus-szobor az Acqua Verde piacon kőfaragómunkának elég csinos, de a kompoziciójában semmi kifejező eszme nincsen.

A főalak a négyszögletű talapon egy fiatal salamankai diák, aki egy lábainál térdeplő indus kisasszony vállaira támaszkodik.

Banális gondolat. Mintha Columbusnak az lett volna a vezéreszméje, hogy egy rézbőrű princesznek randevut adjon. Az új-világ fölfedezéséhez egészen más eszmék füződnek.

Aztán a négyszögleten ül négy hölgyalak, melyek mindegyikét más szobrász készítette; de mintha mind egy műhelyből kerültek volna elő: ezek mellett a mi Deák-szobrunk allegóriai alakjai zseniális

teremtések. Csinosak csupán a basreliefek, melyek Columbus életének különféle fázisait ábrázolják ; ahogy azokat a „hármas kis tükörből“ ismerjük. De az óriás, aki Columbus volt, hiányzik!

Sokkal kifejezőbb a Mazzini emlék-szobor a Piazza Corvetton. Egy több ölnyi magas dóriai oszlop tetején áll, közönséges mindennapi viseletben, a nagy agitator, összetett kezében egy összegyürt papirtekercs, félrefordított feje alá csüggesztve, arcán fanyar lemondás.

Az oszlop talapzatán egy fiatal suhanc, aki a kezével olyas valami szerszámot emel, aminővel a plakátokat szokták magas falra felragasztani: most is lóg rajta valami nagybetüs hirdetmény. A másik szegleten pedig ül egy hajlottkoru hölgy, aki borongós kifejezésü arcát feje fölé vont fátyol alá takargatja.

Ez a respublica. S mind a férfi szobornak, mind a nőinek az arcán és tartásán nagyon indokolva van a duzmatag elkeseredés, mert előttük, alig száz lépésnyire, ott áll a piac kellő közepén Viktor Emmanuel lovagszobra.

A királyság allegorikus képe, mely ellen Mazzini küzdött. S most szoboralakban ott kell néznie, mint vonul be diadalmasan szülő városába az Italia Unitát megteremtő király.

Viktor Emmánuel arca ragyog a diadaltól ; lovának patkói a respublika sáncait tapossák, Mazzininak hátat fordítva, a Via di Romának elnevezett főutcán tekint végig, s jobb kezében fejéről leemelt tábornoki tollaskalapját tartja — üdvözölve.

Igazán jó gondolat volt a génuaiktól egy királyi szobrot öntetni, aki a kalapját leveszi városuk kapujában előttük : „Szervusz, Génua!“

Úgy hiszem, minden Konverzácions Lexikonban elmondatik, hogy mi volt az „Abaton“. Lybia

királynéja elfoglalta Rhodus szigetét, s e hódítás emlékére oszlopot emeltetett.

Később a rhodusiak megemberelték magukat s kiverték a hazájukból az idegen hódítót. De azért nem rombolták le Artemisia királynő emlékét, hanem egy másik emléket emeltettek eléje, mely a felszabadulást ábrázolta. Ez volt az „Abaton."

Kétszer is eszembe jutott az Abaton története e napokban.

IX.

Olasz katonák.

Legjobban szerettem Génuában azt a tökéletes csendességet, amit a világtól félrevonulni óhajtó kedély keres. (Persze, nem kell a római árkádok közepett levő hotelbe szállni, ahonnan szép kilátás esik ugyan a tengerre, de éjjel-nappal felhangzik dolgozó és dőzsölő munkások lármája; hanem az Acqua Sola melletti vendéglőbe.)

Az Acqua Sola gyönyörü kertjében rendes napokon sem látni mást, mint egy-egy regényolvasó diákot; sőt mikor katonai zene mulattatja a közönséget, ez a közönség sem számosabb, mint ami Józseftérünk látogatóié.

Még filozófiabb a bástyák környéke, gyönyörű kilátásával. Itt már senki sem jár. Az akáciák pedig most virágzanak. (Az igazi akáciák, nem a mi fajta akácfáink: amazoknak a virága tökéletesen hasonlít az orgonavirághoz, színére, illatjára nézve is.) Az egész bástyasoron két élő alaknál többel nem találkoztam.

Az egyik volt a várban álló silbak. A másik egy alá s fel sétáló fiatal hölgyecske, piros parazollal.

A meredek őspítményü bástyák párkányain teljes virágzásban van a rózsaszín virágu *valériána*.

Diák koromban olvastam a jó öreg Diószegi fűvészkönyvének második, praktikus hasznu kötetében, hogy az olaszoknál ez a közmondás divat: „add el a házadat s végy rajta Valériánát".

Törhettem rajta a fejemet. — Persze, Diószegi nem kötötte a diákoknak az orrára, hogy a Valériána Afrodite virága. Aki azt megszagolja, a szerelem bűbájait szívja be vele.

A vártaház előtt pedig négy óriási garmadában állt a Krupp-ágyuk számára alkotott hosszukás ágyugolyók tömege. Ezt strázsálta a silbak.

Azonban ennek is jobban lekötötte a figyelmét az a kikötőben rakodó Lloyd hajó, mely kivándorlókat szedett fel Amerikába, mintsem az ügetve közeledő lovas, aki az Acqua Sola felől vágtatott fölfelé. Ugy hogy csak akkor vette észre előljáróját, mikor az már elcsörtetett mellette, akkor aztán nagyot kiáltott, mire a vártaházból előbukkantak a szieszt ájukból felzavart bersaglierik s kapkodtak a puskáikhoz.

A silbak váltig kiabált a kapitány után, hogy álljon meg, hadd prezentáljanak neki! De biz az csak trappolt tovább. Nem is a közszemlét megtenni jött az most ide; hanem randevuja volt e csendes helyen azzal a magányosan sétáló stranierával; akivel aztán együtt elindultak — valériánát szedni a bástyákon.

A katonák egy darab ideig tanakodtak magukban, hogy mittevők legyenek? Aztán csak visszaszállingóztak a vártaházba. Valljuk meg az igazat: nem is illendő, hogy mikor egy kapitánynak szelid pásztorórája van egy szép hölggyel, akkor a bakák kveraust kiabáljanak a fülébe.

Kár azt a béke idején való katonáskodást olyan tragikusan venni, mint ahogy odahaza minálunk cselekszik. Mennyi öngyilkos katona! Hát mire való az? Nem lehetne az életet könnyebbé tenni? Mind a tisz-

tek, mind a közkatonák részéről? A nápolyi katona narancsot eszik az egzecérozás alatt s a tiszt megvárja, amig a baka meghámozza a narancsot, mert hajastul csak nem eheti meg.

A gyorslépésben, akinek hosszú lába van, az elébb szalad, akinek rövid, az hátramarad, azért nem verik vasra.

Találkoztam Génuában egy gyakorlatról visszatérő ezreddel. A lovasos főtisztnek, úgylátszik, hogy csökönyös volt a paripája; mert egy közbaka kapaszkodott a ló sörényébe, úgy vezette az utcán végig. Hátha máskép nem ment. Igy szép a katonaélet.

A csendőröké meg éppen kokett.

Gyakran megesett rajtam, hogy a waggon-ablak előtt feltünő fehér, piros, kék structoll rászedett: „ohó! egy bájos signora.“ S mikor kinéztem: hát Szent Hermandad egy tagja!

XII.

Három úti emlék.

Ahogy dicső emlékezetü Bagi István uram mondta: „minden rosszban van egy jó: az, hogy valamikor vége szakad“, ugyanez áll a gyönyörűségre nézve is. A lábaim már összetett kézzel könyörögtek, hogy legyen vége a nagy élvezetnek: eddig ők dolgoztak, a fejem pihent; dolgozzék már a fejem, hadd pihenjenek ők. — Megkezdtük az utat visszafelé.

Csak úgy sebes kutyafuttában végig gőzkocsikázni Genuától az adriai partig, éppen nem mulatságos. (Ha t. i. az embernek nincs ideje a Garda-tóhoz, vagy a Comóhoz útközben kirándulni.) Milánóig huszonöt alaguton vágtatunk keresztül, azok közt egy olyan hosszú, hogy tiz percig tart a vonatnak keresz-

tül zakatolni rajta. Ennél őrületesebb élvezetem csak akkor volt, mikor egy Wagner-operához az öreg dobbal vizavi kaptam zártszéket az első sorban.

Még hozzá a hét emberre számított kupéba, tizenhárman lettünk összepréselve. Ketten már bennültünk, mikor még tizenegy pasasir sasirozott be egymás után. De hát egy családhoz tartoztak: nem lehetett őket széjjel választani. Engem nem borzongat a tizenhármas szám; tudom, hogy én vagyok szélrül; rajtam a sor; hanem a szomszédom még élte virágában levő férfiú: az nem állta ki a baljóslatot; vette a bőröndjét és elmenekült.

De tizenegy olasz sem megvetendő útitársaság: az mind egyszerre beszél és folyvást beszél; az olasz csak akkor hallgat, mikor a fogát keféli.

Milanóban aztán változott a társaság. Kaptam az olaszok helyett angol utitársakat. Egy erős termetű misztresz, egy halovány missz és egy serdülő miszter: az elébbinek hozzátartozandói. Az angol utazó nem udvarias, de nem is alkalmatlan. Teljesen mindegy neki, hogy a köpenyegem foglalja-e el a helyemet, vagy magam is benne vagyok. A két ifjú testvér skat-ot játszott rézpénzben; a családanya pedig az angol Bedekkerből olvasta fel nekik fennhangon az utbaeső állomások nevezetességeinek leirását. Az ifju missz koronkint elővette a flacont s megnedvesité az illó szeszszel a zsebkendőjét, végig huzogatta a zsongitóval (migrainstift) a szemöldökét és halántékát. Aztán közben szendvicset ettek. Azt folyvást győzték. Végre a mama belefáradt s lehajtá fejét a vánkosra, háttal fordulva az ablak felé. A vonat állt, csatlakozási állomáson voltunk.

A misztresznek az ujjai közt még volt egy szalámis zsemlye; de már az kifogott rajta: tanakodni látszott, hogy mit tegyen vele? Ebben a mom-

mában egy délceg gavallér alakja tűnt fel az ablakban. Egy kunkora bajuszos olasz gigerli tekintett be kíváncsian, a szép missz arcán elbámulva. Én láttam előre, hogy ebből katasztrófa lesz. Az lett. A misztresz a kezében tartott szendvicset hátrafelé hajította ki az ablakon s olyan szerencsésen, hogy épen az orra hegyét találta el a gigerlinek a szalámival. Az először megharagudott, aztán elpudeálta magát s hirtelen letűnt a láthatárról. Régen nevettem nagyobbat, mint ezen véletlen komikumon.

Hanem aztán utolért e nemezis. Mikor Páduából kiindult a vonat, a faluvégén egy csoport cittadino azzal fejezte ki ünnepies hangulatát, hogy kőzáporral üdvözölte a waggonunkat. Egy kő berepült az ablakon s épen a kalapomat találta el. Jó szerencse, hogy nem a selyem sipkát tettem fel. Hát ezt érdemeltem én az olaszoktól? Csak jól mondja Apponyi Albert gróf után Ábrányi Kornél barátom: „a politikában nincs háladatosság.“ — A fejbedobó követ eltettem, hazahoztam: csináltatok belőle magamnak monumentumot.

E fölötti elmélkedésemben aztán elmulasztottam Mestrenél kocsit változtatni s ahelyett, hogy Triesztbe vittek volna, elragadtak Velencébe. Hát hisz ez nem nagy szerencsétlenség; de a bőröndömet meg elvitték Triesztbe; s minthogy a határvámnál nem volt vele a gazdája, körülfonták kötéllel s ólmot ütöttek rá. Fizettem a kötélért, meg az ólomért tizenöt krajcárt. S minthogy megadtam az árát, el is hoztam magammal.

És így hoztam magammal Olaszországból emlékül egy követ, egy kötelet, meg egy ólmot. Ez is szép háromság.

XIII.

Összehasonlítás.

Ezt már Budapesten írom és Budapestről.

A világnak egyik legrégibb, leggazdagabb, leghatalmasabb városából visszatérve, a szivem tágul örömében, mikor ismét Budapestet látom magam előtt! — Nincs a világnak ilyen öntudatosan fejlődő, összhangban szépülő, változatokban meglepő városa — sehol!

Akárhogy zsörtölődjünk, morgolódjunk a magyar fő- és székváros atyái ellen, Budapest bámulatosan emelkedik.

Génuának régi palotái helyett nálunk vannak új palotasorok, s ha egy turistának eszébe jutna a mi főúri palotáink műkincseit szemle alá venni, a három Károlyi, a két Andrássy, a Csekonics, a Karácsonyi, a Wodjáner úri lakokat, meglepő dolgokat irhatna össze róluk. Esterházy országos képtárunk, múzeumunk minden tekintetben egy világváros díszére válik. Nincs tengerünk; de van hatalmas Dunánk; oly élénk közlekedéssel, aminőt a kontinensnek egy folyamvárosa se képes utánozni: most három, rövid időn majd öt monumentális hidépítménnyel.

Ha van Génuának villa Rosassája, Acqua Sola kertje, van Budapestnek tündérszép Margitszigetje, fölséges várkertje, gyönyörű városligetje; az állatkertünknek pedig a génuai még a bocskorszíját sem oldhatja meg.

A villa Pallavicini mesterséges szépségei mellé odaállíthatjuk az alcsuthi és fóthi parkok nagyszerűségeit. Ezek még közelebb tartoznak Budapesthez, mint Pegli Génuához.

Templomok dolgában ha szegényebbek vagyunk

is; de a pesti bazilikánk s a budai Mátyás-templom nemsokára méltó dicsekedésünk tárgyát képezi.

Aztán egységes képet mutat minden; Dunasorunk palota-panorámáját nem szakítják félbe lebujok promenádjai. Nálunk külön illatozik a kátrány és az ambra; fővárosok légkörének alkatrésze mind a kettő; de nem összekeverve, mint Genuában, ahol nincs egy elegáns közönség számára fenntartott díszes utca. S még a kirakatok pompája is teljesen hiányzik e világváros utcáiból, ami Budapest járdáinak a képét oly elevenné és oly tarkává teszi.

Ha Génua hódított a tengertől, a sziklától új tért egy új városrész számára: Budapest ugyanezt tette, a Rákos homoksivatagjával.

Hát a nagyszámú gyógyforrásainkkal, fürdőinkkel, nincs-e kiváltságunk minden más metropolis felett?

És az a tömérdek gyár, malom, ipartelep, mely Budapestet immár körülfogja! Ezt Génuában mindhasztalan keressük. Ami van, az a szomszéd helységekbe szorult.

S ha nincsenek is nekünk sokmilliomos hercegeink, kik őrjöngéssel határos nemes indulattal jótékony intézményeket teremtsenek: de viszont van nálunk közszellem, társadalom, mely ugyanez erényeket az életbe átviszi.

Felismerem, hogy sok hiányzik még nálunk; nincs Acqua Solánk, a pompás vízesés a villa Negro magas szikla-pontjáról s mindenfelé a csergedező kaszkádok, katarakták a kertekben; de hát mi ránk nem hagyott örökségül Augustus császár egy római aquaeductust. Azért majd meglesz az is. Én már látom, hogy fog a millenniumi kiállítás vártornyának ablakából alázuhogni a pompás vízesés. — Ah, az a millenium! Azt még szeretném megérni... Mekkora

lépéseket fog addig tenni Budapest, — hétmérföldes csizmáiban!

Ha Árpád apánk lejöhetne csak egy napra — onnan a „napmezejéről“ — megnézni, mi lett ezer év multán az ő ivadékából . . .

. . . Ebben az egész útban azt tettem, hogy kidolgoztam a tervét a „Levente“ című munkámnak, mely dráma is lesz, regény is lesz, történet is lesz, mithosz is lesz. Ebben akarom megmutatni, hogy mit tudok, ha bele nem törik a fejszém. Legnehezebb lesz a munkában az, hogy egy modern szónak, egy manapság dívó fogalomnak nem szabad benne előfordulni, ellenben meg kell találni azokat a szavakat, azokat a kifejezéseket, amiket apáink használtak, előképzelni azokat a fogalmakat, szokásokat, erkölcsöket, azt a hitet, azt az észjárást, ami őket vezette; azokat a ritmusokat, amikben dalaik hangzottak — ez előtt ezer esztendővel!

Majd meglássuk, birunk-e vele. — De jó itthon!

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

KÖZELEBB A NAPHOZ.

— 1901. —

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
KÖZELEBB A NAPHOZ
1881
Országos Széchényi Könyvtár

I.

Utközben.

Napot kérek! A napot keresem!

... Egész Európában beköszöntött a második tél: igazi csikorgó tél.

Ti, boldog budapestiek, alig látjátok ezt a telet. Szép, tágas utcáitok tisztára vannak söpörve; egy nap alatt kitakarítják rögtön az éjjel esett hótömeget. Jöjjetek csak Bécsbe! Itt vannak kamcsatkai állapotok. Az utcákon tengelyakasztó hótorlat, a Ringstrassen egész hegyláncok hogulákból, amik között a kocsik alig tudják egymást kikerülni; a belváros szűk utcáin szünetel a közlekedés; két-három kétkerekű kordé megakasztja a kocsijárást, amik havat talicskáznak. Egy templom előtti téren óriás hópiramis van felhalmozva. Az alatt, amíg a bérkocsisunk kénytelen várakozni a havas laptikákra, ráérek megtudakolni a Schutzmanntól, hogy mi lesz ebből a nagy hócsimborasszóból? „Ebből fogják elkésziteni a polgármester emlékszobrát.“ Igazán megérdemli. A vendéglőben folyvást fütik a hálószobát, mégis hideg. Egyre szakad a hó. Alkony felé felszakadozik az égbolt s kirémlik a sápadt égen valami nagy, veres, izzó golyóbis, amiről a kalendáriomcsinálók azt állítják, hogy ez a lemenő nap. Bécsnek ez is jó.

Csak már szabadulhatnék ez alól az elkeseredett ég alól!

Engem mindenki csúfol azért, hogy rendesen egy órával elébb szeretek elindulni a rendelt idő előtt a vasutra. Hát nem volt igazam? Bérkocsink hatszor felakadt a városban az éjjel esett hó miatt. Kellett az az egy óra a felvonulásra.

No, csakhogy bennülünk már a waggon-litsben. Amíg itt el nem helyezkedtem, mindig ideges vagyok. Csak kocsidübörgés nyugtat meg valahára.

A hálókocsik ellenőre figyelmeztet bennünket, hogy a fülkéhez csatolt mosdószakaszt ne igen használjuk, mert a mosdóvíz belefagy a medence levezető csövébe s akkor kiönt bennünket a víz a kupénkból.

Hát majd csak szárazon fogok mosdani, mint a medve. Eggyel több, vagy kevesebb a karaktervonásokból már nem számít.

Hogy Bécstől kezdve egész a Semmeringig egyik téli tájkép a másikat váltja fel, az természetes. A közeledő havasok sem változtatják meg a kedvemért a kinézésüket. Éjjel lesz, az ablakok befagynak, átaluszszuk a hosszú éjtszakát. Majd mikor átguruljuk az olasz határt, azt megtudjuk arról, hogy ott megszüntetik a hálófülkék fűtését. Ki merné a bella Italiát megsérteni azzal, hogy februárban fütsön?

De soká akar megvirradni! Kérdezzük a kalauztól, hogy hol járunk már? — „Milanón túl.“

Hát akkor mért nincs reggel?

Azért, mert az ablaküvegekre olyan sűrű zuzmara tapadt, hogy késsel kell róla lefaragni.

Hát ez az a szép Olaszország?

Fel a hegyekig, le a róna határáig egy fehér lepedő, meg nagyobb hó, mint Ausztriában, közben jégtől zajló folyamok.

Rettenetes kilátás! Hát nem lehet a tél országából elfutni sehová? Egész Észak-Olaszország egy Szibéria. Csak az iramszarvasok hiányoznak.

No, de közeledik már Génua. Itt jön az a hosszú alagut, mely a világhírű kikötő fölött torkollik ki: ismerem már.

Itt látunk először napot és tengert: a két éltető hatalmat.

Egyszerre átváltozik előttünk a világ. Szürkészöld olajfa-ligetek, erdők, rengetegek a völgyekben, a hegyhátakon; a kertekből százados pálmafák emelkednek elő, miknek levélkoronája alól kitörnek a sárga virágfürtök, nyíló folyondár (jerikói rózsa) takarja a házak oldalait, a villák, kastélyok kertjeiben virítanak a kaméliák, rododendronok. De hogy itt is harcoltak még nem rég a goromba tél betörése ellen, arról tanuskodnak a Génua közelében fekvő kertek veteményes ágyait takaró nagy ponyva-mennyezetek, melyek a féltett árticsóka tobozait védelmezik a zuzmara ellen. (Olyanformák, mint ami gyékényes szekereink födelei.)

Amint a tengerparton továbbrobog a vonat, úgy bontakozik ki előttünk a *tavasz*, a paradicsomtáj. Elbujik a hó a hegyvápákba; uralkodik a zöld. Egész erdők narancs- és citromfákból, rakva arany gyümölcscsel, futnak el mellettünk, utoljára már az otthoni ismerős fák is elénk jönnek, a szép májust varázsolva szemeink elé: a mandulafák, őszi barackfák teljes virágzásban, ami nekem még kedvesebb a narancsligetnél, a pálmasétánynál; ezekben látom előre álmodva a megigért tavaszt, amit otthon csak három holdforgás után fogok megtalálni.

Ebéd idején érkezzünk meg Nizzába.

Szép, derült idő van. A nap melegen süt. A tenger szine háromféle színt vált; nagy messze sötétkék,

darabonkint smaragdzöld, közel égszínkék. Amint a tenger szellője felénk csap, érezzük éledni a tüdőnket, elpihenni az idegeinket.

Az áldott nap és az áldott tenger! A csodatevő két gyógyító. Ezt nem árulják a patikában. Ezt nem hirdetik a panacéák között, pedig ez hoz helyre mindent. Ez fújja le rólunk az epidémiákat; tüdőt, légzőszervet, szívet, idegzetet csak ez hoz rendbe igazán. Ő tőlük kérünk még egy kis esztendőcskét ebből a szép világból. (Mert szép ez a világ otthon is — tavasztól őszig, hanem a tél rettenetes!)

Ne sajnáljátok hát tőlem, otthoni híveim, ezt a kis zarándokutat a csodatevő naphoz, a bűbájos tengerhez.

Ezek az én fenntartóim. Aztán meg az a csodatevő szeretet, amiben együtt van a nap is, meg a tenger is.

Csodák ezek mind! Amiket Milton és Goethe lángszelleme meg nem álmodott.

Hogy egy éj különbséggel az ábrándozó ember, a fagyos télvilágban álomra hajolva, egyszerre a tavasz paradicsomában ébredjen fel; — s hogy egy vén poéta a hetvenhatodik születése napján szerető szív üdvözletétől legyen boldog. Éppen ezen a napon érkeztünk Nizzába.

... Nem írta volna meg Milton az én helyemben „a feltalált paradicsomot?“

— — — — — — — — — — — — —

Helyreigazítás. A lapokban olvasom, hogy Nizzában + 1 fok a meleg. Igenis, egy *semmivel* több: + 10 fok.

II.

Bolondok napja.

Hiszen farsang utolsó napja, húshagyó kedd mindenütt van a világon; de bolondok napján, Carneval utolsó napján csak Nizzában lehet. Mert ahhoz kell először is egy jó bolond *nép*, aztán meg egy jó bolond *nap*.

Tökéletes maga jószántából megbolondulni kész nép s igaz jóakarata és tehetsége szerint sütni kész nap. Az elsőbbi másutt is csak akadna, de hóförgetegben, tarka maszkurában az utcára kijönni, táncolni, nem igen akad kedve. Az idén pedig négy ember fagyott meg Páris utcáin húshagyó kedden. Legyen valakinek kedve ilyenkor kankánt járni. De biz otthon marad az ember szép okosan a Moulin Rouge-ban.

Ellenben Nizza utcáin, piacain már a délelőtti virágcsata és korzó után járja a bolondját az egész világ. Ezerével cséveleg a maskaranép, a leglehetetlenebb viseletekben, pokoli ördögöknek, tengeri nimfáknak öltözve; négyesével összefogózva és sebes galoppádában rúgja a szilaj táncot, dalolva, dobszó, trombitaszó mellett; másutt karéjban táncolnak, körülfogva egy óriás fejű maszkot, akiben a világ mindenféle nemzete, osztálya van karikirozva, akik műkarjaikkal hadonáznak; százával emelkednek ki a remek nagyfejű óriások, a tomboló harlekinek, pierottok, colombinák közül.

Majd meg török muzsika hangzik; egész nagy pavillon közeledik kerekeken, hat lótól vontatva; a nagy Mogul jön az egész háremével, műfejét jobbrabalra forgatva (a hordó nagyságút) s kezeivel kegyosztogatva; trónusa körül odaliszkjei fantasztikus öltözetekben, szerecsenek, eunuchok. Másik toronynagy-

ságú szekéren döcög a kuruzsló bűvös konyhája és nyomukban tarka maszkokkal megrakott girlandos szekerek, amiknek még a lovai is álarcot viselnek; anélkül nem bocsáttatnak a tömeg közé. És erre nagyon alapos okuk van, amit majd mindjárt megtudunk.

A tudnivágyás rávesz bennünket, hogy egy bérkocsist megvesztegessünk egy húszfrankossal, hogy vigyen bennünket a csukott landauerével a bolondos tohuvabohu közepébe.

Az utcán minden férfi és nő, aki álarcos jelmezt nem vett is fel, talpig fedő dominót visel, a fején pedig a sodronytakarót, mint a vivóiskolában. Azért kell ez, mert a bolondok hada a szemközt jövőket confetti-záporral köszönti.

Az pedig nem valami *konfekt*, ami alatt mi odahaza mogyorót, mazsolaszőlőt értünk, hanem gipszből készült borsó, amit hosszúnyelű tölcsérből szórnak messziről az ember szeme közé. (Ezért van a lovak fején is álarc; az ember legfeljebb káromkodik miatta, de a ló megvadul tőle.)

Mindenütt körülrajongnak őrjöngő álarcosok.

Az ember kíváncsi volna megtudni, valjon az a szilaj tarantella-táncoló menád a csipkés szoknyában csakugyan asszonyi állat-e? Megteszi a publikum kedveért, hogy cigánykereket vet — s akkor aztán mindenki meg van nyugtatva.

A népáramlat a nagy piac felé zajlik. Ott van a Carneval trónusa felállítva, melyen a bohóság királya várja megégettetését.

Ide tódul össze minden utcáról a bolondok özöne: a négylábú *pipákon* lovagló urlovasok, a bárányokon ügető gyermekek, a mozgó zenekarok, az új század tojásokon gördülő szekere, a kinai udvar, a muszka

szánkó, a bikaviadorok, az esernyővel sétáló napok, s végül a Carneval feleségének a szekere.

Odaszorulunk a bolondokkal telt piac közepébe a csukott landauerünkkel; konfetti-zápor kopog, mint a jégeső az ablakainkon. Egy idegen utazó, aki gyanutalanul tévelyedett a bábel hada közé s most veszi észre a veszedelmet, hirtelen leveti a kabátját s viszájáról ölti fel, a bélésével kifordítva, hogy a konfettitől megvédelmezze. Aztán odavetődik egy rendőr s elkezd a kocsisunkkal a házszabályok felett értekezni. Rá akarja venni, hogy menjen el innen. Az ám, de hogyan? Repülni. De annak a rendőrnek a karbonári köpenyege is olyan tarka a konfetti pettyeitől, mint egy gyöngytyúk. Végre megegyeznek, hogy a sok bolond között olyan bolond is akad, aki helyet csinál a kocsisnak. Így aztán egy óriás gigerli vezetése mellett kijutunk valahogy a danoló, trombitáló, galoppozó, kankánozó tömeg közül. Az egész város itt van. Tizezer bohóc, maskara egy rakáson.

Este lampiónvivőkkel szaporodik meg a sokaság, a főépületek ablakivei, árkádjai kigyulladnak minden színű lámpákkal, mécsekkel; zászlóerdők lobognak minden ereszről, árbocokról. Tündérfényben ragyog az egész város.

Az esti harangszó után megindul a tarka tömeg a népliget felé, közrevéve a Carneval trónszekerét, melyet fényes lovagbandérium kisér, s az éj beálltával megkezdődik a tűzijáték, melynél pompásabbat ritkán látni; ott látjuk magunk előtt az erkélyünkről, mintha csak a mi kedvünkért csinálták volna. Órahosszat eltart a fölséges csillagszórás, míg a végső Vezúvkitörés jelenti, hogy Carneval ő felsége erre az esztendőre a máglyán porrá égettetett; holnap *hamvazó* szerda.

Hát az ilyen farsangutói ünnepélyhez nizzai nép és nizzai ég kell; más ezt nem utánozhatja.

. . . Valamelyik budapesti lapban azt olvastam, hogy a nizzai bolondünnepélyen a maszkok hólapdákkal hajigálták meg egymást. Itt ugyan drága pénzért sem lehetne egy marékravaló havat sem kapni ; hanem az igaz, hogy másnap reggel úgy néztek ki az utcák, mintha hóval volnának betakarva — a tömérdek elszórt gipsz-konfettitől.

III.

Az angol sétány.

Nizzát, a régi várost, Garibaldi szülőhelyét, szép kikötőjével, majd később ismerjük meg ; most Nizza, az *idegenek városa* áll előttünk, ahogy Garibaldi elnevezte, amióta ezt a plebiszcitum Olaszország kebléből kimetszette. Mert hát erre is jó az általános szavazatjog. Akinek a nyele a kezében van s ügyesen tud operálni, a pengéjével kikanyaríthat vele egy egész tagot az anyaország testéből s beilleszthet egy másik ország testébe : nem is fáj neki.

Nizza jól járt az átkeblezéssel ; szegény, kicsiny városkából gazdag nagy várossá lett. Francia lakossága most négyszer annyi, mint az olasz. S mennyi közötte a dúsgazdag úr, paloták, villák tulajdonosa ! Hát még az itt üdülő idegen, aki idehozza a csengő aranyát, beváltani arany napsugárért ! Az angolok dominálnak.

Ezt a hosszú sétányt végig a lapályos tengerparton „promenade anglaise"-nak hívják. És méltán. Még ötven év előtt ez egy köves sivatag volt, halászviskók tanyája, melyet a Bayonne folyam választott el a várostól. A nyüzsgő idegen sereg nem is sejti, hogy a paloták, díszkertek, utcasorok egy nagy folyam óriási boltozatán nyugosznak, mely a sétány

közepén ömlik a tengerbe : köves partját ellepik a mosónők csoportostul. A roppant nagy pompájú kaszinópalota még a boltozat fölött emelkedik.

Előttünk a végtelen tenger. Üres, puszta, élettelen víztükör. Alig tünik fel a láthatáron egy a távol, rejtett kikötőből távozó gőzös füstvonala vitorlás árbócaival, az is hamar eltünik. Az egész széles öbölben nincs egy csatoló hid, se uszó bóják, se jelző cölöpök ; halászbárkát is csak egyszer láttunk, amikor olasz halászok hoztak ki a köves partra négy darab pescecanét (tengeri kutyahal, kisebb fajta cápa), s azokat mutogatták tiz centime-ért a tisztelt publikumnak.

Ennek a puszta öbölnek egyéb feladata nincs, mint isteni lehelletével emberi beteg idegeket zsongítani, belső zsigerek idült bajait elfujni, az életet újra megszerettetni. Kik otthon bundában jártunk, kendőbe burkolt torokkal, féltünk, a légvonattól, lestük a hőmérőt a szobánkban, reguláztuk a fűtött kemencét, most kitárt ablaknál ülünk, s tavaszi ruhában, kigombolt mellel hivogatjuk az édes, éltető szellőt, melynek még a hűse is elevenít. S ha a világon kivül akarjuk érezni magunkat, nem akarunk tudni emberi küzdelemről, munkáról, dicsőségről, nyomorúságról, csak a tengerrel szembe kell fordítanunk támlányát, egymás kezébe tenni a kezeinket, s akkor azt képzelhetjük, hogy egy Atlanti szigeten vagyunk magunkban egyedül, teljes nyugalomban, ősemberi boldogságban.

S ha még aztán a tengernek háttal fordítjuk a padunk támlányát, akkor egyszerre előttünk áll, nem áll, zajlik a világ legmozgalmasabb panorámája. A háttérben pompás palotasorok (mint Budapesten a dunai partszegélyzet), középen kiszélesítve a népliget pompás kertjével, melyben virágzó bokrok közül pálmavirágok emelkednek ki ; közepén Nizza város emlékszobra, melyet Franciaországhoz csatoltatása

megörökítésére emeltetett; művészi alkotású fehér márvány-csoportozat: a sisakos anya keblére simuló megtérő ifjú leány. Túl a népkerten a Massena-utca (a Nizzában született hős vezér nevéről így hívva). Előttünk az angol sétány, tele sétáló közönséggel. Csupa angol szót hallani, többnyire nőajkakról. Az angol hölgy éppen oly beszédes, mint amilyen szófukar a férfi. Különben is megismerhető az angol tipus, arcban, alakban, viseletben. Ami rendkívüli öltözet, az bizonyosan angol.

A délnémetet, a muszkát is könnyen felismerjük. Vannak exotikus viseletek: tetőtül talpig fókabőrbe öltözött férfialak, hosszú szőrű bundába burkolt kisérővel, keleti jelmezes, szinpadi figurák, bő salavári bugyogóval, paszomántos dolmánnyal, arany himzéses tekercsből körített turbánnal, amellett európai jellegü arccal. Ellenben fekete mór arcok, párisi divatban. Láttam fehér selyem gatyához divatos smokingot alkalmazva.

Hát még ha a női ruhákat le tudnám írni! De ahhoz én nem értek. A sok között ez is hiányzik a tudományomból. Annál jobban ért hozzá az asszonyom. Az asszonyi szem olyan, mint a momentfelvevő fotográfgép. Egy pillanat alatt megrögzött benne az eléje tűnt alak. Milyen volt a kalapja? Miféle toll rajta? Strucc, marabu, paradicsommadár, kócsag, jégmadár. Kalaptűjének boglárja drágakő. Függői brilliántok; nyakában milyen nyaklánc; nagyszemű igaz gyöngyökkel, mikről aranypénzek függnek alá, a tündöklő násfa, a drágaköves öv, a cipőkön ragyogó gyémántok. Hát még a ruhák! Legujabb párisi divat szerint. Ezt csak asszony tudja megitélni. Milyen elegáns szabások! Milyen pazar himzések! Hát a brüsszeli, a valencienne-i csipkék! Mesés áraik lehetnek. Ami pláne a prémekben kifejtett luxust il-

leti: azt el sem birom hinni. Még a szakismeretnek sem. A prémet pedig mindenki sétáltatja most: mindenféle alakban; mint boát, fejesfarkas minőségben, mint karmantyut, mint gallért, mint kabátot, mint ruhaprémet. Ennek a dzsindzsulának az ára legalább hatezer frank.

Az a szilszkín kabát még drágább; az ezüst róka, a tengeri vidra éppen mesés árú. Nem akarom elhinni.

A nyusztbundát csak hercegnő viselheti; hermelin, asztrakán, angora szépsége szerint értékes. Akkor aztán odavezetnek egy szőrmeárus bolthoz, ahol közszemlére vannak kiaggatva Szibéria drága kincsei szűcsárukban s ottan látok prémkabátokat ötvenezer frankkal felbecsülve és egy sarkig érő női bundát, százezer frankkal kinálgatva. Akkor aztán el kell hinnem, hogy a nizzai angol promenád a világ első fényűzési sétahelye.

Közben aztán tipegnek a munkásemberek, gördűlnek szélhüdöttek tolóslaptikái, vezetik karon fogva a bebugyolált lázárokat; de azért az az összetöpörödött éltes urasszony, akinek zsöllyéjét egy komorna húzza, hátul egy inas tolja, tetőtől-talpig drága fekete csipkékbe van öltözve s tündöklik a gyémánttól, igazgyöngytől; karjai közt egy hosszú fülű bolognai ölebecskét szorongatva.

A sétány korlátján túl aztán van a korzó, ahol a nagyközönség vágtat fogatain. De a miknél szebbeket látunk otthon.

Csak azok az átkozott automobilok és biciklik ne rutítanák el ezt a szép világot. Ezeknek a folytonos ugatása rontja a levegőt. Hát gép lett már az emberből? Olyan szép volt a világ, amíg a nemes paripa volt a büszke ember kiegészítő része. Most a

géppel toldta ki magát. — Hogy az gyorsan halad — De hát ki kerget bennünket? Kötelességteljesítésre nagyon jó ez a gép, de mi élvezet van benne? Emlékeztet a németalföldi gólyalábakon gázló birkapásztorokra. No meg a köszörűsökre.

Különös ellenszenvem van a kerékpározó asszonyok iránt. Ha tudnák, hogy milyen csunyák azon a két térdükkel rugdalt kereken! Ellentétei minden ideálnak.

TARTALOMJEGYZÉK.

Lap

Levelek Génuából. 1893. Fákról, kövekről és szivekről.

I. A legszebb kert 3
II. A historikum 5
III. A palota 7
IV. A növekedő kövek 9
V. A hercegi iskolamester 11
VI. A gazdag város 13
VII. Tarka házak 15
VIII. Hirek a hazából 17
IX. Campo Santo 19
X. Szoborművek 22
XI. Olasz katonák 24
XII. Három úti emlék 26
XIII. Összehasonlítás 29

Közelebb a naphoz. 1901.

I. Utközben 35
II. Bolondok napja 39
III. Az angol sétány 42

A.M.N.MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

MEGYEI TÉRKÉP-ATLASZ

MAGYARORSZÁG ÖSSZES MEGYÉIVEL

Készítette HÁTSEK IGNÁCZ m. kir. térképész

RÉSZLETES JEGYZÉK:

1. Pest-Pilis-Solt-Kis Kun-m. 60 f.
2. Bács-Bodrog m 60 f.
3. Nógrád . . . 40 f.
4. Hont. . . . . 30 f.
5. Bars . . . . 30 f.
6. Zólyom . . . 30 f.
7. Liptó . . . . 40 f.
8. Árva . . . . 40 f.
9. Turócz . . . 40 f.
10. Trencsén . . 60 f.
11. Nyitra . . . 60 f.
12. Pozsony . . 60 f.
13. Komárom . 30 f.
14. Esztergom . 30 f.
15. Moson . . . 40 f.
16. Győr . . . . 30 f.
17. Sopron . . 30 f.
18. Vas . . . . . 40 f.
19. Zala . . . . . 60 f.
20. Veszprém . 60 f.
21. Fehér . . . . 40 f.
22. Somogy. . . 60 f.
23. Tolna . . . . 40 f.
24. Baranya . . 60 f.
25. Jász-Nagy-Kun-Szolnok . . 60 f.
26. Heves. . . . 30 f.
27. Borsod . . . 40 f.
28. Gömör és Kis-Hont-m. . . 40 f.
29—30. Abauj-Torna 60 f.
31. Szepes . . . 30 f.
32. Sáros . . . . 30 f.
33. Zemplén . . 40 f.
34. Ung . . . . . 30 f.
35. Bereg . . . . 30 f.
36. Ugocsa . . . 30 f.
37. Máramaros 40 f.
38. Szatmár . . 40 f.
39. Szilágy. . . 60 f.
40. Szabolcs . . 60 f.
41. Hajdu . . . 30 f.
42. Bihar . . . . 60 f.
43. Békés. . . . 30 f.
44. Csongrád . 40 f.
45. Csanád . . . 40 f.
46. Arad . . . . 40 f.
47. Torontál . . 60 f.
48. Temes . . . 60 f.
49—50. Krassó-Szörény. . . . . 60 f.
51. Hunyad. . . 40 f.
52. Szeben . . . 30 f.
53. Alsó-Fehér. 30 f.
54 Torda-Aranyos 40 f.
55. Kolozs . . . 60 f.
56. Szolnok-Doboka 40 f.
57. Besztercze-Naszód . . . . . 30 f.
58. Csik . . . . 60 f.
59. Maros-Torda 40 f.
60. Udvarhely . 30 f.
61. N.-Küküllő . 40 f.
62. K.-Küküllő . 40 f.
63. Fogaras . . 30 f.
64. Brassó . . 40 f.
65. Háromszék. 40 f.
66. Fiume város és kerülete . . 30 f.
67. Fiume-m. . . 30 f.
68. Zágráb-m. . 40 f.
69. Varasd . . . 30 f.
70. Kőrös . . . 30 f.
71. Belovár. . . 30 f.
72. Pozsega . . 30 f.
73. Verőcze. . . 40 f.
74. Szerém . . . 30 f.
75. Péterváradi ker. 30 f.
76. Bródi ker. . 30 f.
77. Gradiskai ker. 30 f.
78. Báni ker. . . 30 f.
79. Ogulin-Szluini kerület . . . 40 f.
80. Lika-Ottocsáni kerület . . . 40 f.
81. Magyarország átnézeti térképe 40 f

Méretük 1 : 500,000

Ezen atlaszt a nmélt. vallás- és közokt. min. a hazai földrajzi oktatás céljából az összes hazai iskoláknak rendeleti uton használatra ajánlotta.

Az egész 81 térképből álló atlasz, ha egyszerre megrendeltetik, díszkötésben 24 kor. előfizetési áron részletfizetésre is kapható.

o o o o o o 15

LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)

ces. és kir. udv. könyvkereskedés kiadása, Budapest, Andrássy-ut 21.

Kapható minden könyvkereskedésben.

TÓTH KÁLMÁN

Összes Költeményei

REMEK DISZMUNKA

NAGY NYOLCZADRÉT ALAKBAN
DISZKÖTÉSBEN ÁRA .... 16 KORONA

KIADTA

LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)
cs. és kir. udv. könyvkereskedése
Budapesten, VI., Andrássy-út 21. szám.

KAPHATÓ MINDEN
KÖNYVKERESKEDÉSBEN.

16

ZALA GYÖRGY

BUDAVÁRI HONVÉDSZOBRA

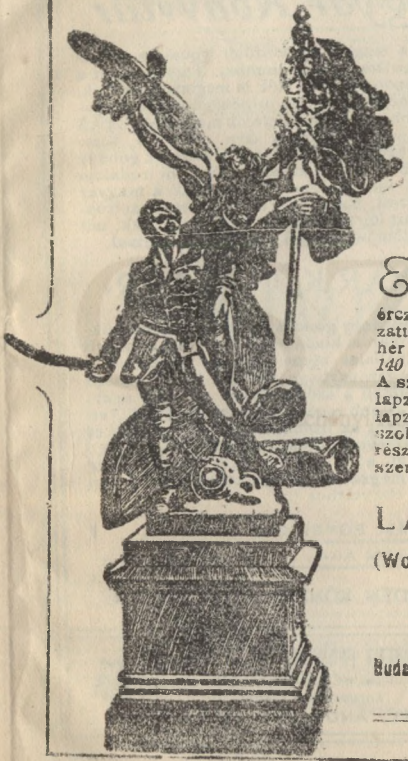

érczbe öntött, kisebbített alakban

120 kor.

MINDEN IZÉBEN MAGYAR MŰEMLÉK, kisebbítve, érczbe öntve, feketalapzattal *120 koronáért*, fehér márványtalapzattal *140 koronáért* kapható. A szobor magassága talapzat nélkül 52 cm., talapzattal 75 cm. — A szobor 10 koronás havi részletfizetésre is megszerezhető

LAMPEL R.

(Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udv. könyvkereskedése

Budapest, Andrássy-út 21.

„MAGYAR KÖNYVTÁR."

Szerkeszti: RADÓ ANTAL.

A *dőlt* betükkel nyomtatott nevek a fordítót, illetve közreboc
jelzik. A csillaggal jelzett művek szindarabok.

Egy-egy szám ára 30 fillér. **Minden füzet külön is kaphat**

A 182-ik szám után következő számok a következők:

190. **Cyprian.** (Andor J.) Margitka szökése és egyéb történetek.
191. **Kipling. A Dsungel könyve.** II. *Mikes Lajos.* Képekkel.
192. **Ovidius verseiből.** *Paulovits Károly.*
193. **Jókai Mór.** Tallérossy Zebulon levelei Mindenváró Adámhoz. Dr. *Várdai Béla.*
194. **Verga. A farkas.** *Radó A.*
195. **Német elbeszélők tára.** I. Heyse. Hoffmann. Mackay. *Alexander E.*
196. **Mikes Kelemen** válogatott törökországi levelei. *Bánóczy J.*
197. **Bródy Sándor.** Emberfejek.
198. **Herczeg F.** Elbeszélések.
199. **Junius** *(Zilahi Kiss Béla.)* Katona József élete.
*200. **Rákosi Jenő.** Aesopus.
201. **Cornelius Nepos.** Híres férfiakról. *Dr. Székely István.*
*202. **Kisfaludy Károly.** Szilágyi Mihály szabadulása. — Mátyás Deák. — Hűség próbája. *Bánóczi*
*203. **Eugéne Brieux.** A bölcső. *Gábor Ignácz.*
204. **Ambrus Z.** Árnyékalakok.
205. **Charles Dickens.** Vázlatok. Ford. *G. Pogány I. és Pogány M.*
206. **Kazár Emil.** Elbeszélések.
207—8. **H. G. Wells.** Dr. Moreau szigete. *Mikes Lajos.*
209. **A Kalevalából. A Lemminkäjnen-Rúnók.** *Vikár B.*
210. **Petőfi költeményei.** Élete és költészete. *Somogyi Gyula.*
211. **Faludi F.** Három elbeszélés a „Téli Éjtszakák"-ból. *Radó A.*
212. **Endrődi Sándor.** Ghitta. — Az otthon világából.
213. **Multatuli.** Szaidzsa és egyéb történetek. *Gábor Ignácz.*
*214—5. **Shakspere.** Othello, a velencei mór. *Mikes Lajos.*
216. **Zrinyi.** Afium. *Ferenczi Z.*
217. **Bársony I.** Szól a puska.
218. **Angol elbeszélők tára.** (Philips. — Merrick. — Becke.) *Marquis Géza.*
*219. **Gerhart Hauptmann.** takácsok. *Komor Gyula.*
220. **Petőfi. Az apostol.** *Jakab*
221. **Radó A.** Dante.
222. **Conan Doyle.** Doktor Ho mes kalandjai. *Lándor T.* II. so
223—224. **Mikszáth.** A jó palócso
225. **Pierre Loti.** Tünő képe *Dr. Marquis Géza.*
*226. **Tóth Ede.** A falu rossz
227. **Kézai Simon.** Magyar Kr nikája. *Császár Mihály.*
228. **Benedek** Apró történetek
229. **Charles de Berkele** A kis márkiné. *Lándor Tivada*
230. **Petőfi. Elbeszélő költem.**
*231—232. **Edmond Rostan** Cyrano de Bergerac. *Abrányi*
233—4. **Galdós.** Elektra. *Radó*
235. **Petőfi.** Románcok. *Lenkei*
236—237. **Vergilius** Aeneise. Ford. *Baróti Szabó Dávi* Kiadták *Radó és Tóth R.*
238—239. **Gróf Széchenyi Is** ván. Hitel. *Dr. Gyulai Agos*
240. **Petőfi. Elbeszélő költem.**
241—245. **Mikszáth.** Szent Pét esernyője. I—V. füzet.
*246. **Bródy Sándor.** Hófehérk
247. **Amerikai elbeszélő** *Szappanos Aladár.*
248. **Heltai Jenő.** Gertie egyéb elbeszélések.
249. **Faludi Ferencz.** Vers *Ferenczi Zoltán.*
250. **Petőfi.** Barátság és szerele I. *Ferenczi Z.* Képekkel.
251. **Rudyard Kipling.** A Deu gel könyve. III. Képekkel. *Mik*
252. **Maxim Gorkij.** Csudra M kar'és egyéb történetek. *Ambr zovics Dezső.*
253. **Franciaelbeszélők tár** IV. *Marquis Géza.*
254. **Jókai Mór.** Népvilág. *Szin nyei Ferencz.* (Isk. kiad.)
*255—256. **Schiller.** Tell Vilmo *Váradi Antal.*
*257—258. **Brieux.** A vörös talá *Lándor Tivadar.*

259. **Galeotto Marzio** könyve Mátyás királyról. *Császár M.*
260—261. **Jókai Mór.** Válogatott részek Az uj földesúr czimü regényből. Isk. kiadás.
262. **Lenau** költeményeiből. *Beleki Sándor.*
263. **Tutsek Anna.** Örvény és egyéb elbeszélések.
*264—265. **Tolstoj Leo.** A sötétség országa. *Szabó Endre.*
266—267. **Theurlet.** Virágos erdő. *Lándor Tivadar.*
268. **C. Sallustius Crispus.** Catilina összeesküvése. *Kazinczy-Wirth.*
269. **Gorkij Maxim.** Malva. *Yartin.*
270. **Petőfi.** Barátság és Szerelem. II. *Ferenczi Z.*
271—272. **Gróf Apponyi Albert.** Válogatott beszédei. *Kőrösi H.*
273. **Conan Doyle.** Dr. Holmes kalandjai. III. *Lándor Tivadar.*
274. **Ouida.** A kis tolvaj és egyéb elbeszélések. *Marosi Ilona.*
275. **Poisner Ignácz.** Képek a régi Pest-Budáról.
*276. **Turgenyev.** A kegyelemkenyér. *Barabás Ael.*
277—278. **Mikszáth.** A tót atyafiak.
279. **Tacitus.** Germánia. *Tonelli.*
280. **Petőfi.** Haza és szabadság. I.
281. **Kemechey Jenő.** Bodrogközi történetek.
282.* **Maeterlinck.** A hivatlan vendég. — A vakok. *Marquis.*
283. **Jókai Mór.** Márczius 15-iki szózatok. – A szabadságharczból.
284. **Ambrus Zoltán.** Berzsenyi báró és családja. Tollrajzok a mai Budapestről. I. sorozat.
285. – II. sorozat.
286. **Jeanne Marni.** Akikről nem szól a krónika. *Marquis G.*
287. **Plutarchos.** Caius Julius Caesar. *Dr. Kacskovics Kálmán.*
*288—289. **Shakspere.** Romeo és Julia. *Telekes Béla.*
290. **Petőfi.** Haza és szabadság. II. *Radnai Gy.*
291. **Jókai Mór.** Petőfi Sándorról.
292. **Ignotus.** Változatok a G húron.
293—294. **Vergilius.** Aeneise. II. Ford. *Baróti Szabó Dávid.* Kiadta *Radó A. és Tóth R.*
295. **Turgenyev.** Csöndes vidékiek. *Szabó Endre.*
296. **Szomaházy István.** Elhibázott élet és egyéb történetek
297—298. **Vergilius.** Aeneise III. Ford. *Baróti Szabó Dávid.* Kiadta *Radó Antal és Tóth Rezső.*
299. **Gorkij Maxim.** Huszonhat és egy.
300. **Dóczi Lajos.** Csokonai.
301. **Beöthy Zsolt.** Báró Wesselényi Miklós.
302. **Demosthenes Philippikái.** *Borsos Károly.*
303. **Ifj. Hegedüs Sándor.** Az óriások világa.
304—305. **Prakovszky a siket kovács.** *Mikszáth Kálmán.*
306. **Church J. A.** Római élet Cicero korában. I. *Szilasi Móricz.*
307. **Church J. A.** Római élet Cicero korában. II. *Szilasi Móricz.*
*308—309. **Goethe.** Egmont. *Salgó Ernő.*
310. **Petőfi.** Vegyes költemények. II. *Balassa József.*
311—312. **Verne.** Utazás a föld körül 80 nap alatt. *Telekes Béla.* I. rész.
313—314. **Ugyanaz.** II. rész.
*315. **Maeterlinck.** Monna Vanna. *Abrányi Emil.*
316. **König Dénes.** Mathemetikai mulatságok. Előszóval *Beke Manótól.* I.
317. **E. T. A. Hoffmann.** Coppélia. Antónia. *Alexander Erzsi.*
318—319. Szemelvény a Gesta Romanorumból. *Katona Lajos.*
320. **Conan Doyle.** Dr. Holmes kalandjai. IV. *Lándor Tivadar.*
321. **Hoitsy Pál.** A csillagok világából.
*322. **Molière** Scapin furfangjai. *Hevesi Sándor.*
*323. **Wilde Oszkár.** Lady Windermere Legyezője. *Moly Tamás.*
324—325. **M. Tullius Cicero beszédei.** A műkincsekről. *Gurnesevics Lajos.*
326. **Csehov Antal.** Elbeszélések. *Barabás Abel.*
327. **Garády Viktor.** Tengerparti képek.
328. **Ambrus Zoltán.** Kevélyek és lealázottak.
*329. **Molière.** Kénytelen házasság. Vigjáték. *Hevesi Sándor.*
330. **Anatole France.** A Kyméi énekes és egyéb elbeszélések. *Nyitray József.*
331. **Dr. Csánki Dezső.** Rajzok Mátyás király korából.

„MAGYAR KÖNYVTÁR

Szerkeszti: RADÓ ANTAL.

A *dőlt* betükkel nyomtatott nevek a fordítót, illetve közreboc
jelzik. A csillaggal jelzett müvek szindarabok.

Egy-egy szám ára 30 fillér. Minden füzet külön is kapl

A 182-ik szám után következő számok a következők

190. **Cyprian.** (Andor J.) **Margitka szökése és egyéb történetek.**
191. **Kipling.** A Dsungel könyve. II. *Mikes Lajos.* Képekkel.
192. **Ovidius verseiből.** *Pavlovits Károly.*
193. **Jókai Mór.** Tallérossy Zebulon levelei Mindenváró Adámhoz. Dr. *Várdai Béla.*
194. **Verga.** A farkas. *Radó A.*
195. **Német elbeszélők tára.** I. Heyse. Hoffmann. Mackay. *Alexander E.*
196. **Mikes Kelemen** válogatott törökországi levelei. *Bánóczy J.*
197. **Bródy Sándor.** Emberfejek.
198. **Herczeg F.** Elbeszélések.
199. **Junius** (*Zilahi Kiss Béla.*) Katona József élete.
*200. **Rákosi Jenő.** Aesopus.
201. **Cornelius Nepos.** Híres férfiakról. *Dr. Székely István.*
*202. **Kisfaludy Károly.** Szilágyi Mihály szabadulása. — Mátyás Deák. — Hűség próbája. *Bánóczi*
*203. **Eugéne Brieux.** A bölcső *Gábor Ignácz.*
204. **Ambrus Z.** Árnyékalakok.
205. **Charles Dickens.** Vázlatok. Ford. *G. Pogány I. és Pogány M.*
206. **Kazár Emil.** Elbeszélések.
207—8. **H. G. Wells.** Dr. Moreau szigete. *Mikes Lajos.*
209. **A Kalevalából.** A Lemminkäjnen-Rúnók. *Vikár B.*
210. **Petőfi költeményei.** Élete és költészete. *Somogyi Gyula.*
211. **Faludi F.** Három elbeszélés a „Téli Éjtszakák"-ból. *Radó A.*
212. **Endrődi Sándor.** Ghitta. — Az otthon világából.
213. **Multatuli.** Szaidzsa és egyéb történetek. *Gábor Ignácz.*
*214—5. **Shakspere.** Othello, a velenczei mór. *Mikes Lajos.*
216. **Zrinyi.** Afium. *Ferenczi Z.*
217. **Bársony I.** Szól a puska.
218. **Angol elbeszélők tára.** (Philips. — Merrick. — Becke.) *Marquis Géza.*
*219. **Gerhart Hauptmann** takácsok. *Komor Gyula.*
220. **Petőfi.** Az apostol. *Jaku*
221. **Radó A.** Dante.
222. **Conan Doyle.** Doktor mes kalandjai. *Lándor T.* II.
223—224. **Mikszáth.** A jó palóc
225. **Pierre Loti.** Tűnő ké *Dr. Marquis Géza.*
*226. **Tóth Ede.** A falu ro
227. **Kézai Simon.** Magyar nikája. *Császár Mihály.*
228. **Benedek** Apró történet
229. **Charles de Berke** A kis márkiné. *Lándor Tiva*
230. **Petőfi.** Elbeszélő költem
*231—232. **Edmond Rost** Cyrano de Bergerac. *Abrán*
233—4. **Galdos.** Elektra. *Rad*
235. **Petőfi.** Románczok. *Lenke*
236—237. **Vergilius** Aeneise Ford. Baróti Szabó Dá Kiadták *Radó és Tóth R.*
238—239. **Gróf Széchenyi I** ván. Hitel. *Dr. Gyulai Ag*
240. **Petőfi.** Elbeszélő költem
241—245. **Mikszáth.** Szent P esernyője. I—V. füzet.
*246. **Bródy Sándor.** Hófehé
247. **Amerikai elbeszél** *Szappanos Aladár.*
248. **Heltai Jenő.** Gertie egyéb elbeszélések.
249. **Faludi Ferencz.** Ver *Ferenczi Zoltán.*
250. **Petőfi.** Barátság és szerel I. *Ferenczi Z.* Képekkel.
251. **Rudyard Kipling.** A Ds gel könyve. III. Képekkel. *Mi*
252. **Maxim Gorkij.** Csudra kar és egyéb történetek. *Amb zovics Dezső.*
253. **Franczia elbeszélők tá** IV. *Marquis Géza.*
254. **Jókai Mór.** Népvilág. *Szi nyei Ferencz.* (Isk. kiad.)
*255—256. **Schiller.** Tell Vilm *Váradi Antal.*
*257—258. **Brieux.** A vörös tal *Lándor Tivadar.*

259. **Galeotto Marzio** könyve Mátyás királyról. *Császár M.*
260—261. **Jókai Mór.** Válogatott részek Az uj földesúr czimü regényből. Isk. kiadás.
262. **Lenau** költeményeiből. *Feleki Sándor.*
263. **Tutsek Anna.** Örvény és egyéb elbeszélések.
*264—265. **Tolstoj Leo.** A sötétség országa. *Szabó Endre.*
266—267. **Theuriet.** Virágos erdő. *Lándor Tivadar.*
268. **C. Sallustius Crispus.** Catilina összeesküvése. *Kazinczy-Wirth.*
269. **Gorkij Maxim.** Malva. *Yartin.*
270. **Petőfi.** Barátság és Szerelem. II. *Ferenczi Z.*
271—272. **Grót Apponyi Albert.** Válogatott beszédei. *Kőrösi H.*
273. **Conan Doyle.** Dr. Holmes kalandjai. III. *Lándor Tivadar.*
274. **Ouida.** A kis tolvaj és egyéb elbeszélések. *Marosi Ilona.*
275. **Pelsner Ignácz.** Képek a régi Pest-Budáról.
*276. **Turgenyev.** A kegyelemkenyér. *Barabás Ael.*
277—278. **Mikszáth.** A tót atyafiak.
279. **Tacitus.** Germánia. *Tonelli.*
280. **Petőfi.** Haza és szabadság. I.
281. **Kemechey Jenő.** Bodrogközi történetek.
282.* **Maeterlinck.** A hivatlan vendég. — A vakok. *Marquis.*
283. **Jókai Mór.** Márczius 15-iki szózatok. — A szabadságharczból.
284. **Ambrus Zoltán.** Berzsenyi báró és családja. Tollrajzok a mai Budapestről. I. sorozat.
285. - II. sorozat.
286. **Jeanne Marni.** Akikről nem szól a krónika. *Marquis G.*
287. **Plutarchos.** Caius Julius Caesar. *Dr. Kacskovics Kálmán.*
*288—289. **Shakspere.** Romeo és Julia. *Telekes Béla.*
290. **Petőfi.** Haza és szabadság. II. *Radnai Gy.*
291. **Jókai Mór.** Petőfi Sándorról.
292. **Ignotus.** Változatok a G húron.
293—294. **Vergilius.** Aeneise. II. Ford. *Baróti Szabó Dávid.* Kiadta *Radó A. és Tóth R.*
295. **Turgenyev.** Csöndes vidékiek. *Szabó Endre.*
296. **Szomaházy István.** Elhibázott élet és egyéb történetek
297—298. **Vergilius.** Aeneise III. Ford. *Baróti Szabó Dávid.* Kiadta *Radó Antal és Tóth Rezső.*
299. **Gorkij Maxim.** Huszonhat és egy.
300. **Dóczi Lajos.** Csokonai.
301. **Beöthy Zsolt.** Báró Wesselényi Miklós.
302. **Demosthenes Philippikái.** *Borsos Károly.*
303. **Ifj. Hegedüs Sándor.** Az óriások világa.
304—305. **Prakovszky a siket kovács.** *Mikszáth Kálmán.*
306. **Church J. A.** Római élet Cicero korában. I. *Szilasi Móricz.*
307. **Church J. A.** Római élet Cicero korában. II. *Szilasi Móricz.*
*308—309. **Goethe.** Egmont. *Salgó Ernő.*
310. **Petőfi.** Vegyes költemények. II. *Balassa József.*
311—312. **Verne.** Utazás a föld körül 80 nap alatt. *Telekes Béla.* I. rész.
313—314. **Ugyanaz.** II. rész.
*315. **Maeterlinck.** Monna Vanna. *Ábrányi Emil.*
316. **König Dénes.** Mathematikai mulatságok. Előszóval *Beke Manótól.* I.
317. **E. T. A. Hoffmann.** Coppélia. Antónia. *Alexander Erzsi.*
318—319. Szemelvény a Gesta Romanorumból. *Katona Lajos.*
320. **Conan Doyle.** Dr. Holmes kalandjai. IV. *Lándor Tivadar.*
321. **Hoitsy Pál.** A csillagok világából.
*322. **Molière** Scapin furfangjai. *Hevesi Sándor.*
*323. **Wilde Oszkár.** Lady Windermere Legyezője. *Moly Tamás.*
324—325. **M. Tullius Cicero beszédei.** A műkincsekről. *Gurnesevics Lajos.*
326. **Csehov Antal.** Elbeszélések. *Barabás Abel.*
327. **Garády Viktor.** Tengerparti képek.
328. **Ambrus Zoltán.** Kevélyek és lealázottak.
*329. **Molière.** Kénytelen házasság. Vigjáték. *Hevesi Sándor.*
330. **Anatole France.** A Kyméi énekes és egyéb elbeszélések. *Nyitray József.*
331. **Dr. Csánki Dezső.** Rajzok Mátyás király korából.

332. **Jókai Mór.** A nagyenyedi két fűzfa. Beszély. *Váró Ferencz.*
333—336. **Mikszáth Kálmán.** Az új Zrinyiász.
337. **Brodarics** története a mohácsi vészről. *dr. Szentpétery I.*
338. **Henri Lavedan.** Elbeszélések. *Gábor Andor.*
339. **Szikra.** Vadászat és egyéb elbeszélések.
340. **Berzeviczy Albert.** Magyar utazók Olaszországban a mult század első felében.
341—343. **Jókai Mór.** Öreg ember nem vén ember. Regény.
*344—345. **Maxim Gorkij.** Éjjeli menedékhely. *Havas József.*
346. **Cornelius Tacitus.** Julius Agricolának életéről és erkölcseiről. *Wirth Gyula.*
347. **Krúdy Gyula.** Nyíri csend. Elbeszélések.
348. **Zangwill.** A matrác-sir. *Gábor Andor.*
*349—350. **Tóth Ede.** A kintornás család.
351. **Radó Antal.** Rákóczi és egyéb költemények.
352—353. **C. Sallustius Cri** A Jugurtha-háború. *Várdai*
354. **Gorkij Maxim.** A tév *Ambrozovics Dezső.*
355. **Lengyel Laura.** Ta mese.
*356—57. **Molière.** A képzel teg. *Dr. Váradi Antal.*
358. **Edmond Haraucourt.** hajón és egyéb elbeszél *Gábor Andor.*
359. **II. Rákóczi Ferenc** lomásaiból. *Kajlós Imre.*
*360—361. **Dóczi Lajos.** Csó
362—363. **John Habberton.** lén fiacskái. *Gábor Andor.*
364. **Balogh Pál** A magya uralma.
365. **Jókai Mór.** Uti rajzok.
366. **Wilkie Collins.** Párba erdőben *Mikes Lajos.*
367—368. **Petőfi Sándor.** T és Hiéna.

A teljes jegyzéket kívánatra ingyen küldi meg a kiadóhivatal.

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereske

Budapesten, VI. ker., Andrássy-út 21. szám.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium az 1., 3. 8., 11 12., 19., 20. 21., 22., 26., 27. sz. füzeteket az 1286—1898e középiskolák, tanító-, tanítónő-, óvónőképző-intézetek, polg. fi leány-, felső keresk. és felsőbb leányisk. könyvtáraknak, a 30., 32., 34., 36., 37., 38., 42., 43., 44., 46., 49., 50. sz. füzeteket a 3644—18 sz. a. középisk. ifjusági könyvtáraknak és ugyanezen füzetek 3935—1898e. sz. a. polg. flu-, polg. leány-, az óvónő-, tanító- és nitónőképző-intézetek, felső kereskedelmi és felsőbb leányisk könyvtáraknak, az 52., 54., 61., 63., 64., 65., 68 69., 70., 71., 73., 74., sz. füzeteket a 734—1899e. sz. a középiskolai, polgári flu- és leá felsőbb leány, felső kereskedelmi iskolák, tanító- és tanítónőké intézeti könyvtáraknak, a 77., 78., 79., 84.. 87—88., 90., 93., 94, 95, 97., 101., 102—105., 106—108., 109—112., 114., 125. sz. a 3656—1899e. a. középiskolák polgári flu- és leany-, felsőbb leány- és felső reskedelmi-, valamint tanító- és tanítónőképző-intézeti könyvtárak a 120. 121—122., 125 , 130., 133. 135., 137—139., 144., 145., 150. füzeteket, a 4986/1899e. sz. alatt a középiskolák polgári flu- és leá jvónő- és tanítónőképző-intézetek, valamint a felsőbb leány- felső kereskedelmi iskolai ifjusági könyvtáraknak, a 146., 148., 151— 254., 260—261. sz. füzeteket a 2099/1900. sz. a. középiskolák, pol flu- és leányiskolák, óvónő-, tanító- és tanítónő-képző-intézetek, v mint felső leányiskolák és felső kereskedelmi iskolai ifjusági kön tárainak beszerzésre ajánlotta. — Ugyszintén Budapest székesfőv Tanácsa a 27563—98. sz. végzésével a Magyar Könyvtár iskolai loknak megfelelő füzeteit a fő- és székvárosi polgári felső kere delmi-, felsőbb leány- és főreáliskolai ifjusági könyvtárak szám való beszerzésre ajánlotta.

Budapest. Nyomatott Wodianer F. és Fiainál.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK